БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилеттинген

1954 МАРТ 21 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 59 (2996)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-ниң Дээди Совединге 1954 чылдың март 14-те соңгулдаларның түңнелдериниң дугайында Төп соңгулда комиссиязының дыңнадыы (1 арын).

Округтарның соңгулда комиссияларында (1 арын).

М. Каваа-Сарыг. — Бир политбөлгүмде (2 арын).

Колхозтар тудуунга ыяш белеткели (2 арын).

Д. Сюрюн-оол. — ВЛКСМ-ниң Чөөн-Хемчик райкомунуң пленуму (2 арын).

К. Хүрекпен. — Аазаашкынны боттандырар өйү келген (2 арын).

Н. Додхудаев. — Таджик улустуң алдарлыг чедиишкиннери (2—3 арыннар).

Редакцияга чагаалар допчулалы (3 арын).

П. Надеев. — Картофель болгаш ногаа культураларын үрезин-биле хандырар (3 арын).

В. Солодовников. — Делегейниң ийиги дайынының соонда капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң дугайында (4 арын).

Бүгү америк чурттарның онгу конференциязы (4 арын).

УЛУСТУҢ СОҢГААННАРЫ

Бөгүн «Правда» 1954 чылдың март 14-те болган соңгулдаларның түңнелдериниң дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле Төп соңгулда комиссиязының дыңнадыын парлады. Ол түңнелдер болза, совет демократиялың чаа тиилелгезиниң дугайын, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң улусчу блогунуң долу болгаш хуваалда чок тиилелгезиниң дугайын херечилеп турар.

Округтарның соңгулда комиссияларындан алырга, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының соңгулдаларынга 120 миллион 727 муң 826 кижи киришкен, ол болза, соңгукчуларның ниити санының 99,98 хуузу болуп турар. Дээди Советкө мурнундагы соңгулдаларның соонда эрткен үеним дургузунда соңгукчуларның ниити саны 9 миллион 634 муң 443 кижи өскен. 1954 чылдың март 14-те ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга ССРЭ-ниң Дээди Совединге 1950 чылдың мартта болуп эрткен мурнундагы соңгулдаларга көөрде, 9 миллион 637 муң 816 соңгукчулар хөй киришкен. Эвилелдиң Совединге соңгулдалар талазы-биле бүгү соңгулда округтарынга коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуң кандидаттары дээш бадылаашкынга киришкен соңгукчуларның ниити санының 99,79 хуузу, а Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле—99,84 хуузу бадылаан.

Совет кижилер коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң улусчу блогунуң кандидаттары дээш бир эп-сеткилдиг бадылаашкыны-биле Коммунистиг партияның, Совет чазактың болгаш бистиң бүгү улузувустуң кайгамчык улуг сырый каттыжыышкынын чаа күш-биле чайынандыр көргүскен. Депутаттарга кандидаттар дээш бердинген үүс чээрби миллион ажыг бадылаашкыннар—бистиң алдарлыг Коммунистиг партиявыстың чөгаадып кылганы болгаш амыдыралга чайгылыш чок боттандырып турары иштики болгаш даштыкы мерген угаанныг политиканы бүгү улустуң үүлдүг деп көргениниң чырыткыланчак илерели ол болуп турар.

Гениалдыг Ленинниң тургусканы Коммунистиг улуг партия ажылчы чоннарның эрге-ажыктары дээш бодунуң чартык үүс чыл ажыг маадырлыг демисели-биле бүгү совет улустуң изиг ынакшылын болгаш кызыгаар чок идегелин чаалап алган. Коммунистиг партия Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгезин организастааш, бистиң улузувусту социалистиг чаартылгаларның калбак оруунче үндүрүп, ажылчы чоннарны төөгүлүг чогаадыкчы чорукче көдүрүп үндүрген.

Совет эрге-чагырганың баштайгы айларында-ла бистиң социалистиг күрүневистиң үндезилекчизи Владимир Ильич Ленин улустуң чогаадыкчы күштеринге, ажылчыннарның болгаш тараачыннарның организакчы мергежилдеринге улуг бүзүрелбиле мынча деп бижээн:

«Күрүнени эргелеп башкарарын, социалистиг нииттилелдиң организастыг тургузуушкунун эргелээрин үүгле «үстүкү аңгылар» дээрлер, үүгле байлар азы бай аңгыларның школазын эрткеннер чорудуп шыдаар дээр эрги, ёозажок, черлик, үүдекбужар эргиниң артыышкынын канчап-даа турган чылча согар херек... **Организакчы** ажылды бижик-билигни шингээдип алган, кижилерни билир, практика талазы-биле дуржулгалыг анаа ажылчын-даа, тараачындаа кылып шыдаар. Буржуаз интеллигентилерниң бедик хөөннүг болгаш дорамчылай чугаалап турары, «бөдүүн кижилерде» ындыг кижилер масса болуп турар. Ажылчын аңгыда болгаш тараачыннарда ындыг мергежилдер ам-даа эгээртинмес үнер дөс болгаш эң байлак үнер дөс болуп турар».

Коммунистиг партия мерген угаанныг ленинчи айтыышкынны эдербишаан, ажылчыннарның болгаш тараачыннарның ортузундан муң-муң мергежилдиг организакчыларны сагыш човаңгыр шилип ап, депшидип болгаш кижизидип турар. Бистиң улузувус боттарының эң эки оолдарын болгаш кыстарын күрүне эргечагыргазының дээди органынга — ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгуп турар. 1954 чылдың март 14-те соңгутурган ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының составы Дээди Советтиң мурнундагы составтары ышкаш Совет күрүнеңиң башкарылгазында улустуң иштинден үнген кижилер—мурнакчы ажылчыннар болгаш тараачыннар, чонга шынчы бараан болурунга боттарының беленин, ССРЭ-ниң бүгү улустарының үндезин эрге-ажыктарын илередип турар партияның болгаш Совет чазактың политиказын амыдыралга боттарының чорудуп шыдаарын херек кырында бүзүреткен бистиң улусчу интеллигенциявыстың төлээлекчилери херек кырында туруп турарын тодаргайы-биле херечилеп турар. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының составы—совет нииттилелдиң мораль-политиктиг чаңгыс-эвиниң, ажылчын аңгы биле тараачыннарның бузулбас эвилелиниң дириг илерели, ажылчыннарның, тараачыннарның болгаш интеллигенцияның найыралдыг кады ажылдажылгазының, бүгү социалистиг нацияларның акы-дүңмалышкы найыралының илерели болуп турар.

Совет улус Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың удуртукчуларын ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кайгамчык улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының аразында бистиң маадырлыг ажылчын аңгывыстың хөй санныг төлээлекчилери барын көрүп тур бис. Оларның аразында Москваның мурнакчы ажылчыннары—дүргедекчи токарь П. Б. Быков, мастер А. С. Чутких, тудугжу И.П. Ширков, демир-орукчу В. Г. Блаженов, Ленинградтың пөс аргыкчызы М. П. Материкова, Донецтиң шахтёру И. Т. Валигура, Уралдың прокатчиги И. И. Чурсинов, Кузнецкиниң металлургу М. М. Привалов, Бакунуң нефтичизи М. Байрамов болгаш оон-даа өскелер бар.

Бистиң алдарлыг колхозчу тараачыннарывыс ССРЭ-ниң Дээди Совединче мурнакчы колхозтарның хөй-хөй кайгамчыктыг удуртукчуларын, бедик дүжүттеринң болгаш ниитиниң бедик продуктулуг мал ажылының мастерлерин чоруткан. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга колхоз бүдүрүлгезиниң мергежилдиг организакчылары—колхоз даргалары эштер Н. И. Пузанчиков, Ф. С. Генералов, Ф. И. Дубковецкий, М. А. Посмитный, Г. Е. Буркацкая, Л. Н. Гунина, Ш. Гасанова, С. К. Коротков, К. П. Орловский, Х. Турсункулов, звеночу С. Д. Виктак, саанчы А. Г. Гарьковенко, хаван ажаакчызы К. М. Плешкова болгаш оон-даа өскелер соңгутурган.

Улуска бодунуң бердингенин бүзүреткен совет интеллигенция, ажылчын аңгы болгаш колхозчу тараачыннар-биле кады күрүнени эргелеп башкарарынга идепкейлиг киржип турар. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының аразында—ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының президентизи академик А. Н. Несмеянов, чогаалчы Н. П. Бажан, Казахстандан инженер-металлург З. Н. Сабитова, Пенза областан агроном В. И. Гудкова, композитор В. П. Соловьев-Седой болгаш оон-даа өске хөй-хөй кижилер бар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының составы бистиң чурттувуста улустуң долу эрге-чагырганың эң эки бүзүредилгези болуп турар. Ооң байдалдарында бүгү эргечагырга мөлчүкчү аңгыларның холунда туруп турар, а ажылчы чоннар күрүнени эргелеп башкарарынга киржир аргазын херек кырында ышкынган капитализмден совет тургузугнуң үндезин ылгалы ында болуп турар. АКШ-тың конгрессменнериниң аразында чаңгыс-даа ажылчын, чаңгыс-даа фермер чогу, ол дээрге, факты-ла болгай! Великобританияның лордтар палатазында бүгү олуттарны герцогтар, маркизтер, графтар, бароннар болгаш өске-даа дээди ызыгуурттаннар эзлеп алганы, ол дээрге фактыла болгай! ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутаттарга боттарының эң эки оолдарын болгаш кыстарын соңгааш, бистиң улузувус олар кезээде Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың сорулгаларының бединнге турарын, боттарының социалистиг Ада-чуртунга шынчы болгаш бүзүрелдиг бараан болурун олардан негеп турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чаа соңгутурган депутаттары боттарының харыысалгалыг күлээлгелерин күүседиринче, Коммунистиг партия биле Совет чазак бүгү күштерни болгаш аргаларны социалистиг экономиканың болгаш культураның үлам ыңайгы хөгжүлдези дээш, улустуң чаагай байдалын чайгылыш чокка көдүрери дээш демиселче мобилизастап турарының үезинде кирип турар-дыр. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлеринде, партияның болгаш чазактың ооң дараазындагы доктаалдарында база СЭКП ТК-ның чоокта чаа доозулган Пленумунуң шиитпирлеринде бистиң чуртувустуң улам ыңайгы хөгжүлдезиниң дайынчы программазы чогаатынып кылдынган. Амгы байдалдарда бүгү улустуң эң амыдыралчы сорулгазы чүл дээрге, социалистиг индустрияның хөгжүлдезинде чедип алдынган чедиишкиннерниң базазынга көдээ ажыл-агыйның улуг көдүрлүүшкүнүн чедип алыры, ийи—үш чылдарның дургузунда улус хереглелиниң чүүлдери-биле чоннуң хандыртынган чоруун улуу-биле бедидери болуп турар. Ол улуг болгаш чаагай сорулганы боттандырары дээш демиселге совет кижилерниң бүгү күштери тураскааттынган турар ужурлуг.

Совет улус боттарының соңгааннарын изии-биле байырлап, бистиң Төрээн чуртувустуң улам ыңайгы чечектелиишкини дээш демиселге чедиишкинниг болурун оларга күзеп турар. Ленинниң—Сталинның тугунуң адаа-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле—коммунизмниң тиилелгезинче, бурунгаар!

(«Правданың» март 18-теги мурнуку үүлү).

ССРЭ-ниң Дээди Совединге 1954 чылдың март 14-те соңгулдаларның түңнелдериниң дугайында

Төп соңгулда комиссиязының ДЫҢНАДЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның түңнелдериниң дугайында тодаргай түңнелдер бүгү округтарның соңгулда комиссияларындан Төп соңгулда комиссиязынга келген. Айытынган түңнелдерге үндезилээш бүгү соңгулда округтарының талазыбиле соңгукчуларның ниити саны 120 750 816 кижиге тодаргайлатынган, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының соңгулдаларынга оларның иштинден 120727826 кижи киришкен, азы соңгукчуларның ниити санының 99,98 хуузу киришкен.

Эвилелдиң Совединге соңгулдаларның талазыбиле бүгү соңгулда округтарынга коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң улусчу блогунуң кандидаттары дээш 120479249 кижи бадылаан, ол, бадылаашкыннарга киришкен соңгукчуларның ниити санының 99,79 хуузу болур. Эвилелдиң Совединиң депутаттарынга кандидаттарга 247897 кижи удур бадылаан. «ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларының дугайында Дүрүмнүң» 88 дугаар үүлүнге үндезилээш 680 бюллетеньнерни күш чок деп санаан.

Националдар Совединге соңгулдаларның талазыбиле бүгү соңгулда округтарынга коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң улусчу блогунуң кандидаттары дээш 120539860 кижи бадылаан, ол, соңгулдаларга киришкен бүгү соңгукчуларның ниити санының 99,84 хуузу болур. Националдар Совединиң депутаттарынга кандидаттарга 187357 кижи удур бадылаан. «ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның дугайында Дүрүмнүң» 88 дугаар үүлүнге үндезилээш 609 бюллетеньнерни күш чок деп санаан.

Эвилелдешкен республикаларның талазыбиле Эвилелдиң Совединге болгаш Националдар Совединге соңгулдаларның түңнелдерин мооң дараазында саннар көргүзүп турар:

ЭВИЛЕЛДЕШКЕН РЕСПУБЛИКАЛАРНЫҢ АТТАРЫ	Соңгукчуларның саны	Бадылаашкынга киришкеннер		Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогу дээш бадылаанар.			
				Эвилелдиң Совединге		Националдар Совединге	
		Ниити саны	Соңгукчуларның санынга уткуй хуузу	Ниити саны	Бадылаанарның санынга уткуй хуузу	Ниити саны	Бадылаанарның санынга уткуй хуузу
РСФСР	68.872.018	68.857.195	99,98	68.669.607	99,73	68.740.161	99,83
Украин ССР	25.193.233	25.189.577	99,99	25.161.264	99,88	25.167.319	99,91
Белорус ССР	4.870.828	4.870.586	99,99	4.868.015	99.94	4.854.014	99,66
Узбек ССР	3.863.023	3.862.023	99,97	3.857.943	99,89	3.856.439	99,86
Казах ССР	4.202.005	4.201.859	99,99	4.193.194	99,79	4.192.461	99,78
Грузин ССР	2.347.152	2.347.094	99.99	2.346.209	99,95	2.346.989	99,99
Азербайджан ССР	1.895.965	1.895.903	99,99	1.892.392	99.81	1.892.607	99,83
Литва ССР	1.645.427	1.644.631	99,95	1.643.242	99,91	1.643.698	99,94
Молдав ССР	1.485.702	1.485.571	99,99	1.483.324	99,85	1.482.755	99,80
Латви ССР	1.434.249	1.433.672	99,96	1.432.979	99,94	1.433.049	99,96
Киргиз ССР	1.071.337	1.071.257	99,99	1.067.813	99,67	1.068.165	99.70
Таджик ССР	948.903	948.894	99,99	948.110	99,92	947.916	99,89
Армян ССР	862.329	862.318	99,99	861.874	99,94	861.775	99,94
Туркмен ССР	773.658	773.600	99.99	772.297	99,83	772.382	99,84
Эстон ССР	876.892	875.611	99,85	873.621	99.77	873.478	99,76
Карел-Фин ССР	408.095	408.035	99,99	407.365	99,84	406.652	99,66
Бүгү ССРЭ-ге	120.750.816	120.727.826	99,98	120.479.249	99,79	120.539.860	99,84

Автономнуг республикалардан, автономнуг областардан болгаш национал округтардан Националдар Совединге соңгулдаларның талазыбиле бүгү соңгулда округтарынга 9534150 кижи соңгукчуларның ниити санындан 9532571 кижи бадылаашкынга киришкен, азы соңгукчуларның ниити санының 99,98 хуузу болур. Ол округтарга коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң улусчу блогунуң кандидаттары дээш 9503807 кижи бадылаан, азы бадылаашкыннарга киришкен соңгукчуларның ниити санының 99,69 хуузу болур. Автономнуг республикалардан, автономнуг областардан болгаш национал округтардан Националдар Совединиң депутаттарынга кандидаттарга 28722 кижи удур бадылаан.

«ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында Дүрүмнүң» 88 дугаар үүлүнге үндезилээш 42 бюллетеньнерни күш чок деп санаан.

Төп соңгулда комиссиязы соңгулда округу бүрүзүнүң материалдарын тус-тузунда көрген болгаш «ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның дугайында Дүрүмнүң» 38 дугаар үүлүнге үндезилээш бүгү 1347 соңгулда округтарының талазыбиле ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгутурган депутаттарны регистрастаан.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединге мооң дараазында депутаттар соңгуттурганнар:

Эвилелдиң Совединге

РСФСР

Москва хоорай

Бакулев Александр Николаевич — Ленинский округ.
Блаженов Виктор Григорьевич — Дзержинский округ.
Быков Павел Борисович — Октябрьский округ.
Капитонов Иван Васильевич—Краснопресненский округ.
Комаров Михаил Семенович — Сталинский округ.
Лебедева Зинаида Александровна — Сокольнический округ.
Маленков Георгий Максимилианович — Ленинградский округ.
Мартьянова Екатерина Васильевна — Фрунзенский округ.
Михайлов Николай Александрович — Киевский округ.
Молотов Вячеслав Михайлович — Молотовский округ.
Несмеянов Александр Николаевич — Советский округ.
Тарасова Алла Константиновна — Свердловский округ.
Фурцева Екатерина Алексеевна — Куйбышевский округ.
Хрущев Никита Сергеевич — Калининский округ.
Цицин Николай Васильевич — Щербаковский округ.
Чутких Александр Степанович — Кировский округ.
Ширков Иван Пигасович — Ждановский округ.
Яснов Михаил Алексеевич — Москворецкий округ.

Москва область

Авсиевич Екатерина Николаевна — Можайский округ.
Ананьева Любовь Ивановна — Ногинский округ.
Волков Александр Петрович — Каширский округ.
Генералов Федор Степанович — Коломенский округ.
Гришин Виктор Васильевич — Орехово-Зуевский округ.
Егоров Иван Степанович — Дмитровский округ.
Журавлев Алексей Петрович —Балашихинский округ.
Кулигина Клавдия Ивановна — Егорьевский округ.
Леонов Леонид Максимович — Загорский округ.
Лихачев Иван Алексеевич — Мытищинский округ.
Малышев Вячеслав Александрович — Кунцевский округ.
Матвеева Людмила Сергеевна — Подольский округ.
Москаленко Кирилл Семенович — Волоколамский округ.
Оника Дмитрий Григорьевич — Сталиногорский округ.
Петров Александр Владимирович — Ленинский округ.
Пузанчиков Николай Иванович — Раменский округ.
Самсонов Борис Иванович—Ухтомский округ.
Соколова Мария Алексеевна — Серпуховский округ.
Тимофеева Агафья Григорьевна—Клинский округ.

Ленинград хоорай

Балакина Варвара Семеновна — Петроградский округ
Бережков Иван Иванович — Свердловский округ.
Ворошилов Климент Ефремович — Кировский округ.
Замчевский Иван Константинович — Невский округ.
Козлов Фрол Романович — Смольнинский округ.
Ладанов Петр Федорович — Ждановский округ.
Лебедев Александр Алексеевич — Московский округ.
Смирнов Николай Иванович — Фрунзенский округ.
Соловьев-Седой Василий Павлович — Октябрьский округ.
Тихонов Николай Семенович — Дзержинский округ.
Харитон Юлий Борисович — Калининский округ.

Ленинград область

Воробьев Георгий Иванович — Волховский округ.
Гаврилов Илья Гаврилович — Выборгский округ.
Егорова Елизавета Николаевна — Ленинградский көдээ округ.
Селиверстов Сергей Андреевич — Кингисеппский округ.
Цветкова Елизавета Ивановна — Гатчинский округ.
Черкасов Николай Константинович — Лодейнопольский округ.

Алтай край

Артемьев Евгений Иванович — Каменский округ.
Беляев Николай Ильич — Барнаульский хоорай округу.
Гринько Федор Митрофанович — Ребрихинский округ.
Дынин Александр Николаевич — Бийский округ.
Лобанов Павел Павлович — Барнаульский көдээ округ.
Паничева Мария Васильевна — Алейский округ.
Попов Василий Яковлевич —Рубцовский округ.
Сорока Николай Иванович — Горно-Алтайский округ.
Ткачева Татьяна Изосимовна — Славгородский округ.

Краснодар край

Аполлова Валентина Федоровна — Туапсинский округ.
Головченко Василий Иванович — Славянский округ.
Кочергов Василий Никитович — Майкопский округ.
Петухов Борис Федорович — Ейский округ.
Свечников Петр Николаевич — Лабинский округ.
Свинарева Наталья Ивановна — Тихорецкий округ.
Суслов Виктор Максимович — Новороссийский округ.
Трофименков Николай Иванович — Кропоткинский округ.
Хоруженко Ольга Петровна — Краснодарский хоорай округу.
Шацкий Иван Петрович — Армавирский округ.
Шилипов Борис Семенович — Тимашевский округ.

Краснодарск край

Антропов Петр Яковлевич — Канский округ.
Воробьева Мария Федотовна — Ачинский округ.
Кризько Артем Петрович — Минусинский округ.
Михайлов Христофор Семенович — Таймырский округ.
Неделин Митрофан Иванович — Красноярский округ.
Органов Николай Николаевич — Уярский округ.
Соболев Василий Яковлевич — Енисейский округ.
Черников Семен Иванович — Абаканский округ.

(Уланчылыг).

Округтарның соңгулда комиссияларында

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫКТЫҢ СОҢГУЛДА ОКРУГУ

Март 15-те Националдар Совединге соңгулдалар талазыбиле Кызыл-Мажалыктың № 606 соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының хуралы болуп эрткен.

Участоктар комиссияларының үндүрүп келген түңнелдеринге үндезилээш, округтуң соңгулда комиссиязы эш К. С. Чавыдакты ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң депутадынга соңгутурган деп доктааткан. Округтуң соңгулда комиссиязының даргазы эш Сурунгур депутатка соңгутурган дугайында шынзылганы эш К. С. Чавыдакка тывыскан. Шынзылганы ап тура эш Чавыдактың чугаалааны болза:

— Кызыл-Мажалыктың соңгулда округунуң соңгукчулары күрүне эрге-чагырганың дээди органы — ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депудадынга мени соңгуп, меңээ боттарының улуг идегелин көргүскеннер. Ол бедик алдар дээш бүгү соңгукчуларга чүректиң ханызындан өөрүп четиргенимни илереткенимни база оларның идегелин шынзыктырар дээш мен бүгү күштеримни салып ажылдаарымны бүзүредип чугаалаанымны соңгукчуларга дамчыдарын округтуң соңгулда комиссиязындан диледим.

ЧАДААНАНЫҢ СОҢГУЛДА ОКРУГУ

Националдар Совединге соңгулдалар талазыбиле Чадааананың № 605 соңгулда округунуң округ комиссиязының хуралы март 15-те болуп эрткен.

Округтуң соңгулда комиссиязының хуралынга Өвүр, Сүт-Хөл, Чөөн-Хемчик районнарның хөй-ниити организацияларының, парлалганың төлээлери олурушкан.

Округтуң соңгулда комиссиязының даргазы эш А. Аржаалай комиссияның хуралын ажыткаш, округтуң бүгү соңгулда участоктарынга бадылаашкыннар организастыг болгаш чоннуң политик талазыбиле бедик көдүрлүүшкүнүнүң байдалынга эрткенин медеглээн. Чүл дизе, округтуң бүгү соңгукчулары бадылаашкынга үүс киришкен. Бадылаашкыннарга киришкен соңгукчуларның 99,85 хуузу коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң бузулбас блогунуң кандидады—эш Д. С. Настык-Доржу дээш бадылаан.

Бадылаашкыннарның дыка хөй нуруузун алганын барымдалааш, Чадааананың № 605 соңгулда округунуң округ комиссиязының даргазы эш Аржаалай ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң депутадынга соңгуткан дугайында шынзылганы эш Настык-Доржуга тывыскан.

ПРОПАГАНДИСТИН ДУРЖУЛГАЗЫНДАН

БИР ПОЛИТБӨЛГҮМДЕ

Күш-ажылчы хүн доозулганының соонда кежээкиниң 6 шакта Бии-Хем районнуң Үстүү-Тарлагда улгаттыр каттышкан көдээ ажыл-агый артелинде 7 чыл школазынче холдарында номнар болгаш тетраттар туткулаан улуг болгаш аныяк кижилер шуужуп эгелей берген. Олар школага келгеш, боттарының арызында ажыл-амыдыралын хөөрешпишаан, кичээл шагы эгелээриниң үезин манап, эрткен кичээлдерге өөренген үүлдерни дапкырлаанын боданып, бот-боттарындан айтыржып турганнар.

Кежээкиниң таптыг-ла 7 шак. Бөлгүмнүң дыңнакчылары бүрүүгүбиле чыглып келгеш, школаның делгем, чырык, чылыг класстарының бирээзинге олурупканнар.

Колхозта партия организациязының чанында, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының төөгүзүнүң допчу курзун өөренириниң талазы-биле политбөлгүмнүң пропагандизи, чыл школазының башкызы эш И. Шпортий кирип келгеш, бодунуң дыңнакчылары-биле мендилешкен.

—Эрткен кичээливис Россияның социал-демократтыг ажылчын партиязының II съездизиниң ажылын, съездиниң соонда меньшевикчи лидерлериң чарылдырыкчы чоруулгаларын болгаш партияның иштинге демиселдиң чидигленгенин, марксисчи партияның организастыг үндезиннерин өөренип эрткен болгай бис. Өөренип эрткен үүлдериви эки дапкырлап, шиңгээдип, конспектилеп алдыңар ыйнаан, эштер— деп эш И. Шпортий дыңнакчылардан айтырган.

—Күүсеткен бис—деп дыңнакчылар чаңгыс үн-биле харыылааннар.

—Ынчаарга кым канчаар шиңгээдип алганын дапкырлап көрээлинер. Бир дугаар айтырыгны кым харыылаарыл?—деп, дыңнакчылардан пропагандист айтырган.

Колхозта библиотека эргелекчизи болгаш Үстүү-Тарлагда агитпункт эргелекчизи комсомолчу эш Рябова харыылаарын пропагандистен чөпшээреткеш, оожум шөлээн туруп келгеш, марксисчи партияны тургузарының талазы-биле гениалдыг ленинчи планны, ону дээш демиселге «Искра» солуннуң улуг ролюн толаргайы-биле харыылаан.

Оон дараазында пропагандист базз ол ышкаш элээн каш чугула айтырыгларны салгылаан. А дыңнакчылар удаа-дараазы-биле туруп келгеш айтырыгларга тодаргай харыыларны берип турганнар. РСДРП-ниң II съездизин, партияның программазын болгаш Уставын хүлээп алганын, съездиге большевикчи болгаш меньшевикчи ийи агыышкыннарның организастыг айтырыглар талазы-биле маргылдааларын, съездиниң соонда партияның иштинге демиселдиң чидигленгенин, меньшевиктернин оппортунистиг үзелдерин, марксисчи партияның организастыг үндезиннерин В. И. Ленинниң камгалап алганын дыңнакчылар эштер М. Михайлова, К. Береговая, А. Григорьева, А. Кулешова болгаш өскелер-даа тодаргай харыылап турганнар.

Политбөлгүмнүң кичээлиниң баштайгы шагы ынчаар эрткен. Кичээлдиң баштайгы шагының чорудуушкуннарын тодаргай план өзугаар эрттирген болгаш ол шакта дапкырлап көөр ужурлуг айтырыглар доозулган.

10 минута чапсар эрткениниң соонда дыңнакчылар база катап олурупканнар. Пропагандист эш Шпортий партия төөгүзүнүң допчу курзунуң II бөлүүн өөренип доосканын, ам III-кү бөлүүнче киреринде дыңнакчыларга дамчыткан.

Пропагандист III бөлүктен орусяпон дайынның болгаш Россияга революстуг шимчээшкинниң көдүрлүүшкүнүнүң талазы-биле темага бодунуң лекциязын дыңнакчыларга билдингир кылдыр номчувушаан, көскү материалдар-биле, тодаргай чижектер-биле тайылбырлап доосканн. Дыңнакчылар билдинмейн барган айтырыгларын пропагандистен айтырып, билип алганнар.

Дараазында кичээлге чедир дыңнакчыларның күүседир онаалгаларын пропагандист дыңнакчыларга чугаалап берген. Дыңнакчылар онаалгаларын алгаш бажыңнарынче чанганнар.

Оларның чамдыктары партия организациязының агитколлективиниң кежигүннери болганда боттарынга онаашкан бажыңнарда колхозчусоңгукчулар ортузунга агитация ажылын чорудары-биле чорупканнар.

Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде партия эге организациязында (секретары эш Береговой) партия төөгүзүнүң допчу курзун өөренир политбөлгүм ынчаар кичээлдеп турар. Ында 26 коммунистер болгаш партия кежигүнү эвес колхозчу активтер бар. Үстүнде айытынган политбөлгүм районда партия чырыдыышкынының четкилеринде эки ажылдыг бөлгүмнериң бирээзинде санадып турар.

Кичээлдер организастыг болгаш идей-политиктиг бедик деңнелде эрттип турар. Политбөлгүмнүң дыңнакчылары өөредилге чылының эгезинден бээр ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бешки сессиязының материалдарын, сессияга ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Г. М. Маленковтуң чугаазын, «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында» Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң материалдарын ханызы-биле өөренип эртпишаан, амгы хүннерде партия төөгүзүнүң допчу курзун чедиишкинниг өөренип турарлар.

Политбөлгүмнүң пропагандизи эш Шпортий кичээлдерге белеткенинге кол кичээнгейни угландырып, кичээлдер болуруның мурнунда каш хүннер бурунгаар кичээлдерге белеткенип ап, кол темаларга уран-чүүлдүн болгаш өске-даа немелде литератураларны, көскү материалдарны калбаа-биле ажыглавышаан, лекцияларга амгы хүннериң амыдыралында практиктиг чижектерни шыны-биле холбаштырып турар.

Ынчангаш бөлгүмнүң дыңнакчылары өөренип эрткен материалдарны ханызы-биле шиңгээдип ап, кичээлдерге оларның сонуургалы улуг болуп турар. Дыңнакчыларның иштинде эштер Рябова, Кулешова, Береговой, Григорьева, Михайлова болгаш өскелер-даа өөренип эрткен материалдарны ханызы-биле шиңгээдип ап турарлар.

Колхозта партия организациязы коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвес колхозчу активчилериң марксисчи-ленинчи өөредилгезинче кол кичээнгейни салып, оон ажылынга хүн-бүрүнүң удуртулгазын бербишаан, шыңгыы контроль-дап турар. Политбөлгүмнүң ажылының дугайында айтырыгны өөредилге чылының эгезинден бээр партия хуралынга каш-даа катап чугаалашкан.

М. КАВАА-САРЫГ.

Колхозтар тудуунга ыяш белеткели

ЧӨӨН-ХЕМЧИК

Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозта эш Санчыжапка удуртурган 63 кижи составтыг тудуг ажылының бригадазы 1954 чылда тудуг планын күүседир дээш күжениишкинниг ажылдап турар.

Эш Кара-Салга удуртурган тудуг материалы белеткээр бөлүк тайгада 1856 кубометр чудуктарны кезип, 360 кубометр чудуктарны суурда сөөртүп дүжүрген болгаш 3000 ажыг кылын, чуга манзаларны дилип белеткээн.

Тудуг материалы белеткээриниң бөлүүнде ыяш кезикчилери эштер: Сенди, Кенден, Доржу, Иди болгаш ыяш сөөртүкчүлери: К. Доржу, К. Санчыт, К. Маннай-оол, К. Хуналдай олар ажыл нормазын 125—150 хуу күүседип, шалыпкын ажылдап турарлар.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ӨВҮР

Бо чылдың чаа тудугларынга хереглээр тудуг ыяжының белеткелин Өвүр районнуң чамдык колхозтары чүгээр чорудуп турар. «Торгалыг» колхоз 2000 кубометр тудуг ыяжы белеткээр планныг тургаш, 860 кубометрни тайгада кезип, 360 кубометрни суурда сөөртүп дүжүрген.

«Кызыл тук» колхоз 2000 кубометр тудуг ыяжы белеткээр планындан 786 кубометрни тайгада кезип, 444 кубометрни суурда сөөртүп белеткээн.

Эрткен чылын колхоз бүрүзү 15 чуртталга бажыңнары тудар планныг турган болза, 1954 чылда 45 чуртталга бажыңнары тудары планнатынган. Ынчаңгаш 1954 чылда тудуг планын күүседириниң бир кол үүлү болза, тудуг материалының белеткелин хар кыры-биле бүрүн сөөртүп белеткээринде болур деп чүвени колхоз бүрүзү ханызы-биле билип, бо талазы-биле хожудап турар колхозтарның бүгү күжүн тудуг ыяжы белеткээринче эвилелдээри чугула.

М. МИРЧИН.

Школага одаар ыяш

Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң ыяш белеткээр бригадазы (бригадири эш К. Декпержек) ында эге школаның келир өөредилге чылында одаар ыяжын хап белеткээри-биле тайгада эки ажылдап турар. Ук бригада школаның 250 кубометр оттулар ыяжындан 160 кубометрни хап белеткээш, оон 80 кубометрин школа чанында сөөртүп эккеп берген.

Ам бригада арткан ыяшты эң чоокку хүннерде бүрүнү-биле хап доосказ, школа чынынга дажып бээр дээш шалыпчы ажылын үргүлчүлеп турар.

К. АНАЙ-ООЛ.

ВЛКСМ-НИҢ ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙКОМУНУҢ ПЛЕНУМУ

Чоокта чаа ВЛКСМ-ниң Чөөн-Хемчик райкомунуң пленуму болуп эрткен. «СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседиринге Ленин аттыг колхозтуң комсомолчуларының болгаш аныяктарының киржилгезиниң дугайында» ында комсомол организациязының секретары эш Чаш-оолдуң илеткелин пленум чугаалашкан.

Көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдер дээш демиселге колхозта комсомолчу-аныяктар идепкейлиг киржин турарын пленум демдеглээн.

Мал ажылында мурнакчыларның саны өскен. Эрткен чылын кадарны Сат Сенмит 339 төрээн өшкүден 344 анайны, Сат Стак 310 төрээн хойдан 324 хураганны, чылгычы Белек 75 беден 75 кулунну чидириг чокка ажаап алганнар. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң соонда мал ажылынче 8 комсомолчу чоруткан, 4 кижи тарылга удобрениелээр ажылда киржип, 30 тонна өдек, 20 центнер хүлдү сөөрткеннер. Комсомолчулардан тудугда 13 кижи ажылдап турар. Комсомолчу-аныяктарның күжү-биле 730 кубометр тудуг ыяжын белеткээн, чурттарының 5 бажыңнарының тудуун эгелээн.

Оон-биле чергелештир комсомол организациязының ажылында четпестерни пленум демдеглээн. Мал ажылында комсомол бөлүктери тургустунмаан. Эрткен чылын мал чемнерин белеткээринге аныяктарның киржилгези четпес организастатынып, планны үүгле 30 хуу күүсеткен. Социалистиг чарышты калбартпайн турар. Малдың чаш төлүн хүлээп алыр ажылга комсомол организациязы кичээнгей салбайн турар. Часкы тарылгага белеткел кошкак, көдээ ажыл-агыйның чепсек-хереклерди ам-даа септетинмээн.

Пленумнуң киржикчилери ВЛКСМ райкомунуң ажылында четпестерни чидин-биле шүгүмчүлээннер. ВЛКСМ райкомунуң секретарылары эштер Биче, Тырышкин олар колхозтарга барбайн, мал фермаларында аныяктарның ажылдап, чурттап турарын сонуургавайн турар. Аныяк специалистернiң ортузунда кижизидилгелиг ажыл дыка кошкак. Көдээ ажыл-агый темаларынга лекциялар номчутунмайн келген. Эки ажылдыг комсомол организацияларының дуржулгазы нептеретинмейн турар.

Пленум илерээн четпестерни узуткаарынче угланган шиитпирни хүлээп алган.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

АЗАЗАШКЫННЫ БОТТАНДЫРАР ӨЙҮ КЕЛГЕН

Кызылдың алгы заводунга 1942 чылда ажылдап кирген мен. Ынчан заводтуң ажылы бөдүүн, кол нуруузун хол-биле бүдүрүп, хүннүң 8 шагында бир кижи үүгле 4—5 хире алгының эдин киирип четигер турган. Хөмүүн будуушкунун үүгле тал болгаш дыт чөвүрээзи-биле кылып, сну янзы-бүрү өңнерже киириптер аргазы чок турган.

Алгы заводунуң байдалы сөөлгү каш чылдарның иштинде онза өскерлиишкинче шилчээн. Дыка хөй ажылдарны механизастаанындан бүдүрүлгениң продуктулуг чоруу дыка бедээн. Үүл дизе, 1942—43 чылдарда мен хол-биле хүнде 4 кидис идиктерни кылып турган болзумза, ам 8 шакта 40 кидис идиктерни кылып турар мен. Хөмүүн эдин киирип турар цехтың ажылчыннарындан бир кижи хүнде 4—5 хөмүү хере тыртып, эдин киирип турган болза, ам 45—50 чедирип турар.

Ону сан талазы-биле база кижилерниң мергежилиниң хирези-биле алырга дыка улуг чедиишкин кылдыр көрүп болур. Ынчалза-даа ажылчы чоннуң хүн-бүрү өзүп турар негелдезин чедир хандырып шыдавайн турар.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак ажылчы чоннуң өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг негелдезин хандырып болур эки шынарлыг бараанларны бүдүрүп үндүрерин бистен—чурт үлетпүрүнүң инженер-техниктиг ажылдакчыларындан, ажылчыннарындан база чер-черниң партия, совет органнарындан шыңгыы контрольду болгаш удуртулганы хандырарын негеп турар.

Чоннуң негелдезин хандырып шыдаар, бедик шынарлыг бараанларны бүдүрүп болур техника болгаш ажылчын күжү алгы заводунда бар. Ынчалза-даа ону чөвү-биле ажыглап, башкарып билир тускай эртемниг мастерлериң талазы-биле алгы заводу аскап, күрүнеиң элээн хөй чиг-эдин үрей кылгылап турар. Ол байдалдан уштунуп, заводка быжыг билиглиг ажылчын мастерлерни белеткеп алыр сорулга-биле 1945 чылда улуг завод черлеринче 4—5 хире ажылчыннарны өөредип чорударын чурт болгаш одалга үлетпүрүнүң область эргелели аазааш сураг барган. 9 чыл эрткен сөөлүнде, 1954 чылда ол аазаашкын база болган. Заводтуң бодунда сууржуп чурттай берген, мурнакчы ажылчыннарның мергежилин бедидип тургаш, заводтуң цех бүрүзүн бедик билиглиг ажылчын мастерлер-биле хандырар төлээде, ол эң чугула аазаашкынны дарый боттандырары негетинип турар.

К. ХҮРЕКПЕН,
алгы заводунда ажылчын.

Колхозта библиотеканың ном фондузу өзүп турар

Тес-Хемде Ленин аттыг колхозтуң суурунда библиотеканың ном фондузу чыл келген тудум өзүп, номчукчулар саны хөй-хөйү-биле немежип турар.

Библиотекада ам 2700 ажыг янзы-бүрү: политиктиг, көдээ ажыл-агыйның, чечен-чогаалдың номнары бар. Оон ыңай солун, сеткүүлдер база эмгежок. Библиотеканың номчулга өрээлинге номнар номчуурубиле чыглып келир дыка хөй колхозчу ажыл-ишчилерни, көдээ интеллигентилерни, школачыларны барык кежээниң чыгыы көрүп болур.

Библиотека эргелекчизи коммунист эш Ч. Долума онаашкан хүлээлгезинге ак сеткилдиг ажылдап, номчукчулар учёдун шын кылып, аалчыларны эзлдек ёзу-биле хүлээп ап турар. Номчукчуларның учёдунда Чүльдүм, Бады (колхозчулар), Назарева, Трубаева (башкылар), Муйну, Максимова (өөренгичилер) эң хөй номчааннар.

Библиотеканың ишти арыг-шевер, лозунг, плакаттар, чуруктар-биле шиметинген, стол, сандайлар, витриналар-биле эки деритинген.

А. МААДЫР, С. КОМБУ.

ССРЭ-НИҢ УЛУСТАРЫНЫН АКЫ-ДУНМАЛЫШКЫ ӨГ-БҮЛЕЗИНДЕ

Таджик улустуң алдарлыг чедиишкиннери

Н. ДОДХУДАЕВ,
Таджик ССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы аңгы болгаш национал дарладың кинчизин чаза шапкаш, хаанныг Россияның шаанда дарладып чораан улустарын дарлалдан хостаан болгаш ажыл-агый, политиктиг болгаш культурлуг чечектелиишкинче орукту оларның мурнунга ажыткан. Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле хосталган улустарның күзел-соруу-биле нацияларның каттыжыышкынының болгаш бүрүн деңгергелиг эки-турачы чоруунуң кайгамчык принциптеринге үндезилетинген кижи төрелгетенниг төөгүзүнде бир дугаар чаа хевириниң хөй национал-дыг Совет күрүнези тургустунган.

Национал айтырыын нацияларның эки-тура каттыжыышкынының аргазы-биле шиитпирлээрин В. И. Ленин революция мурнундагы чылдарда-ла гениалдыы-биле баш бурунгаар көрген. Ол мынча деп айыткан: «...бис, улустарны рубльдиң күжү-биле эвес, эрээ-кымчының күжү-биле эвес, күүлел-биле эвес, а эки-туранын чөпшээрежилгези-биле, мөлчүкчүлерге удур ажылчы чоннарның эп-сеткил каттыжылгазы-биле каттыштырар болгаш демнештирер бис». (Чогаалдар, т. 23, арын 15).

Улуг Лениниң баш бурунгаар айытканындан бистиң партиявыс бир базым-даа аткаарлаваан. Совет чурттуң бүгү улустары акы-дунмалышкы болгаш найыралдыг чоруктуң өг-бүлезинде хостуг чурттап база ажылдап турарлар. Оларның аразында шаандакы өш-өжээн чиде берген, хаанныг, помещиктернин, капиталистерниң тергиделин бир-ле дугаарында дүжүрген болгаш хаанныг ёзунуң дарлалының адаанга качыгдап чораан өске улустарның хосталганы болгаш хамаарышпас чорукту чаалап алырынга дузалаан бодунуң улуг акызынга—улуг орус улуска совет улустарның идегели, ынакшылы өскен болгаш быжыккан.

Совет чурттуң бүгү улустарының изии-биле киришкени Украинаның Россия-биле катап каттышканының 300 чылының байырлалы болза, Совет Эвилелиниң улустарының бузулбас акы-дунмалышкы найыралы улам-на быжыг апар чоруурунуң болгаш бистиң чуртувусту гранит ышкаш чаңгыс-аай быжыг кылып турарының тодаргай херечизи болган. Ол найырал болза, улустарның экономиказының болгаш культуразының дүрген хөгжүүрүнге дузалап, коммунизм тургузуушкунунуң орууда бүгү-ле бергелерни чедиишкиннинг ажып тиилээр арганы берип турар.

Улуг Октябрьга чедир ядыы түренги чорукка болгаш кул ёзузунга чурттап чораан таджик улус өлүм чидимге таваржып чораан. Совет эрге-чагырга таджик улусту катап төрүүндүрген, бодунуң күрүнезин тургузуп алырынга болгаш Совет Конституция-биле быжыглаан улуг эргелерин долу хемчээлдиг боттандырарынга аңаа дузалаан.

Коммунистиг партияның ленинчи-сталинчы шылгарангай национал политиказы болза, шаанда дарладып чораан улустарның аас-кежииниң калбак оруунче үнеринге болгаш боттарының мурнундагы экономика, политика болгаш культура талазы-биле хожудангай чоруун узуткаарынга арганы берген амыдыралчы күш болур.

Деңгергелиг он алды эвилелдешкен республикаларның аразында деңгергелиг Таджик Совет Социалистиг Республика ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга уткуштур улус ажыл-агыйының болгаш культура хөгжүлдезинде кайгамчык улуг чедиишкиннерлиг болган.

Совет Эвилелиниң бүгү улустарыбиле кады акы-дунмалышкы кады-ажылдажылгага, улуг орус улустуң дузаламчызы-биле таджик улус капиталистиг хөгжүлдениң хилинчектиг оруун эртпишаан, ортаакы вектер үезинден социализмче кайгамчык улуг шураашкынны кылган.

Совет Таджикистан эки сайзыраан үлетпүрлүг. Бир эвес партияның XIV съездизиниң соонда эрткен 28 чылдың дургузунда ССРЭ-де үлетпүр продукциязының бүдүрүп үндүрүүшкүнү 29 катап өскен болза, Таджикистанның үлетпүр продукциязы 1928 чылдан 1953 чылга чедир үениң дургузунда 80 ажыг катап улгаткан. Продукцияның амгы бүдүрүп үндүрүүшкүнүн революция мурнундагы үе-биле мырыңай деңнеп болбас. Ынчаарда үлетпүр бүдүрүлгелери Таджикистанга барык-ла чок турган.

Бистиң дыка хөй пөс-таавы болгаш консерва бүдүрүлгелеривис бүгү Совет чуртта алдар сурагны эдилеп турар. Бистиң республиканың чоргааралы болза, чаа техника-биле хандыртынган Ленинабадтың торгу кылыр комбинады болур. Ук бүдүрүлгениң хөй муң кижилиг коллективи миллион-миллион метр кайгамчык эки торгу пөстерни чуртка чылдың-на берип турар.

Демир болбаазырадыр үлетпүрнүң бүдүрүлгелери, хөвең арыглаар заводтар, тудуг материалдары бүдүреринiң талазы-биле бүдүрүлгелер республикада улам-на хөй апар чоруур. Ынчаарга кол үүве болза, чаа техниканы шиңгээдип алган цехтерни, фабрикаларны, заводтарны, бүдүн комбинаттарны удуртуп билир ажылчын аңгының тус черниң кадрлары өскен.

Бешки беш чылда таджик улус дыка хөй чаа бүдүрүлгелерни, оон иштинде саржаг кылыр улуг-улуг заводтарны, хөвең болбаазырадыр заводтарны, эыт комбинаттарын, үс-саржаг комбинаттарын, консерва кылыр заводтарны тургузар. Оларның иштинден улуглары болза, Ленинабадтың торгу комбинадының баштайгы ээлчээн болгаш Сталинабадта хөвең-саазын комбинады болур. Оон ийиги ээлчээн ам тудуп турар. Дыка хөй заводтарда болгаш фабрикаларда чаа дерилгелерни тургузуп, бүдүрүлгениң технологиязын экижидип турар. Ол болза, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң улам ынайгы өзүлдезинге, үлетпүр продукциязының, ылаңгыя улустуң хереглел үүлдериниң бүдүрүп үндүрүүшкүнүн көвүдедиринге чедирер.

Ынчаарга чүгле үлетпүр эвес, харын республиканың ажыл-агыйының өске-даа бүгү адырлары бешки беш чылда база улам ынайгы күчүлүг хөгжүлдени алыр. Бешки беш чылда Таджик ССР-ниң улус ажыл-агыйынга капитал салыышкыннарының ниити хемчээли дөртү беш чылдың каптиал салыышкынындан ийи ажыг катап ажар.

Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда республиканың улус ажыл-агыйы хемчээл чокка өскен. Көдээ ажыл-агыйның чаа техниказы-биле хандыртынган, мурнакчы агробиология эртеми-биле чепсегленген көдээ ажыл-агый болза, дыка хөй капиталистиг чурттарга бодааргa дыка эки механизастатынган болгаш хөгжээн болуп турар.

Машина-трактор, машина-мал ажылының, экскаватор станцияларының калбак четкизи республикада тургустунган. Хөрзүн суттарылга ажылдарында чүс-чүс бульдозерлер, скреперлер, буга казыкчылары болгаш өске-даа күчүлүг механизмнер ажылдап турарлар. Ол болза, черлериң суттаттыг байдалын үзүктел чокка экижидер, хөвең болгаш өске-даа культуралар тарыырынга хереглээр муң-муң гектар чаа шөлдерни чыл бүрүде шилип алыр арганы берип турар.

Беш чыл планының чылдарының дургузунда совет күрүне Таджикистанда суттарылга тудуушкунунга чүс-чүс миллион рубльди салган. Вахшскиниң суттарылга системазы ышкаш ындыг улуг тудуг ээн-куруг чыткан он-он муң гектар черлерни сергеткен. Вахшск шынаазының дыка хөй колхозтары чылда 7—10 миллион рубльдиң орулгазын ап турарлар. Ээн черлер чечектелип турар сад кылдыр хуулган.

Республиканың көдээ ажыл-агыйының кол адыры болгаш оон кол байлаа—хөвең. Дайын сөөлүндеги чылдарда хөвеңниң ниити чыылдазы беш катап көвүдээн. Таджикистан болза, хлопчатник дүжүдүнүң талазы-биле эвилелде бирги черде база чиг хөвеңниң ниити чыылдазының талазы-биле ийиги черде элээн каш чылдарда удаадараа туруп турар. Гектар бүрүзүндеи 40 болгаш оон-даа хөй центнер хөвеңни ажаап ап турар ээлээн эвес колхозтар бисте бар.

Беш чылдың төнчүзүниге чедир Ортаакы Азияның болгаш Казахстанның районнарынга хөвеңниң дүжүдүн бир гектардан 26—27 центнер чедир бедидерин СЭКП-ниң XIX съездизиниң директивалары доктаадып турар. Таджик хөвеңчилер Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле, Совет күрүнеиң доктаамал сагыш салыышкыны-биле база улуг орус улустуң болгаш өскедаа акы-дунмалышкы улустарның дузаламчызы-биле ук онаалданы 1952 чылда-ла күүсеткен.

Хөвеңниң бедик дүжүттери колхозтарга элбек орулгаларны берип турар. Дыка хөй колхозчу өг-бүлелер күш-хүннеринге акша-биле 40 муң чедир рубльди болгаш беш ажыг тонна тарааны алганнар. 1953 чылда орулгалар оон-даа көвүдээн. Бо болза, бай шыдалгыр чурттаар, боттарының культура-амыдырал талазы-биле хереглелдерiн четче хандырар арганы берип турары билдингир.

Таджикистанның көдээ ажыл-агыйның ишчилери СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын бүгү совет улустуң чаагай чоруунуң дугайында чаа илерээшкин кылдыр сеткил ханыышкыны-биле уткааннар.

Бир эвес республиканың хөвең ажылы улуг чедиишкиннерни чедип алган болза, көдээ ажыл-агыйның өске адырларының хөгжүлдезинде көскү хожудаашкын бар деп чүвени чугаалаза чогуур. Ниитиниң мал ажылының, ылаңгыя оон продуктулуунуң хөгжүлдезиниң деңнели өзүп турар негелделерге таарышпайн турар. Ногаа ажылы, картофель ажылы, ук культураларны өстүрериниге чугула бүгү үүлдер бар болза-даа ам-даа оожум хөгжүп турар.

Республиканың партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары мал ажылының, ногаа ажылының болгаш картофель ажылының хөгжүлдезинге улуг эргилдени 1954 чылда чедип алыр деп бүзүрелдии-биле чугаалап болур.

Редакцияга чагаалар допчулалы

Малдың чаш төлүн чидириг чокка алыр

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлери көдээ ажыл-агайның хожудап турар адыры—мал ажылын дүрген көдүрериңге улуг программаны берген. Ону амыдыралга боттандырар дээш бистиң областың колхозчу малчыннары күжениишкинниг ажылдап турарлар.

Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунда эге школа башкызы эш **Х. Адыш-оолдуң** редакцияга бижип турары болза, колхозта шээр мал фермазының эргелекчизи эш Серен-Доржу ниитиниң малының баш санын өстүрери-биле кады ооң продуктулуун бедидери дээш багай эвес ажылдап турар. Ол шээр малдың бүгү кыштагларында 50 тонна сигенни, 3500 килограмм кужурну база малдың чаш төлүнге бээри-биле 3 тонна суланы белеткээш, чөп ажыглап турар. Колхозтуң малы кыштаглаашкынны багай эвес эрттирип турар. Колхозтуң хойжузу эш Балчыыр-оол төрээн 84 баш хоюндан 88 хураганны, эш М. Доржу 80 баш хоюндан 80 хураганны бүрүн доруктуруп алган.

Жданов аттыг колхозта эш Кижээ төрээн 65 баш хоюндан 65 хураганны, эш О. Хуна 153 хоюндан 153 хураганны алганын Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозтуң кежигүнү эш **Х. Очур** бижип турар.

Ол-ла районда «Октябрь 30 чылы» колхозта эш **О. Чинчиклааның** бижип турары болза, колхозтуң хойжузу эш Бавуу төрээн 100 хоюндан 101 хураганны, эш Анай-оол 85 өшкүзүнден 87 анайны бүрүн камгалап, доруктуруп турар. Малчыннар малдың оолдаашкын үезинде сигенни болгаш кужурну белеткеп алганнар.

Бай-Тайга район «Мурнакчы» колхозтуң колхозчузу эш **Шыдыраа-ның** мурнакчы малчыннарга колхоз баштаар черниң саналын ёзугаар колхозчуларның ниити хуралындан немелде төлевирни берген дугайында бижип турары болза, 1951 чылдан эгелээш ниитиниң малының баш санын өстүреринге ак-сеткилдиг киржип, 1953 чылда 206 баш өшкүден 211 баш анайны камгалап доруктурганы дээш, өшкү кадарчызы эш Чымчайга 2 анайны; 195 өшкүден 195 анайны бүрүн камгалап алганы дээш эш Шойданга 2 анайны; мал өстүрер планны күүседип, малдың чаш төлүн чыл-бүрү менди камгалап өстүргени дээш хойжу эш Бадыга 1 хураганны немелде төлевирге берген. Ол ышкаш сүт саалдазының планын ажыр күүседкен саанчылардан эш Хорлуу 150 литр, эш Чыпсын 150 литр сүттү немелде төлевирге алганнар.

Улуг-Хем районда «Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң баштаар чери (даргазы эш Поляков) малчыннарның амыдыралының болгаш культурлуг хереглелдериниң дугайында сагыш салып, бо талазы-биле чогуур хемчеглерни ап чоруткан. Колхозчу малчыннарны 30 эш кидис идиктер, 35 сапогтар болгаш өске-даа чылыг хеп күүлдери-биле база чуртталга бажыннар-биле бүрүн хандырган. Мооң түңнелинде малчыннарның идепкейи улам-на бедип, колхозта мал кыштаглаашкынының ажылы экижээн—деп ол колхозтуң колхозчузу эш **Х. Доржу** редакцияга бижип турар.

Барыын-Хемчик районнуң «Комсомол 30 чылы» колхозунда эш **С. Белектиң** бижип турары болза, ол колхозтуң хойжузу эш Дамбаа мал ажылы дээш ак-сеткилдиг ажылдаанының түңнелинде төрээн 147 баш хоюндан 147 хураганны менди камгалап доруктурган. Ооң ажаап турар хойларының күжү эки.

Колхоз бүдүрүлгезинде мурнакчы херээженнер

ТЭЭЛИ. **(Телефон-биле).** Бай-Тайга районнуң Бай-Талда Сталин аттыг колхозтуң херээженнери социалистиг чарышка алган хүлээлгезиң чедиишкинниг күүседип турарлар. Саман бүдүрүлгезинде эш Бичеек, үрезин арыглаар черде эш Өдеш, картофель болгаш ногаа культураларының бедик дүжүт бөлүүнде эш Салчак олар социалистиг чарыштың мурнакчылары болуп, хүн нормазын 130—150 хуу чедир күүседип турарлар.

МТС-ке семинар

Колхозтарда агротехниктиг курстарның өөредилгезинче кичээнгейни угландырбышаан, Шагаан-Арыгның машина-трактор станциязы чоокта чаа 5 хонуктуң семинарын организастаан.

Семинарга Улуг-Хем районнуң колхозтарында ногаа бригадаларының бригадирлери өөренген. СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалынга үндезилетинген тематикалар аайы-биле лекцияларны МТС-тиң агрономнары практиктиг ажылдарга холбаштыр номчаанар. Ол ышкаш социалистиг көдээ ажыл-агайның чедиишкиннерин көргүскен кинофильмнер база болган.

Т. ВИДЕРОВ.

Аңчыларның чедиишкини

ТООРА-ХЕМ. **(Радио-биле).** Тожу районнуң аңчылары март 10-га чедир 172.298 рубльдиң өлүк үүлүп күрүненің белеткел черлеринге дужааган. Ооң иштинде «Совет Тыва» колхозтуң алдарлыг аңчызы эш Серенчикке удурткан аңчы бөлүү 80 мың ажыг рубльдиң өлүүн киирген. 1953 чылда Бүгү-эвилелдиң аңчыларының бирги черин ээлээн сураглыг аңчы эш Тагбажык 10 ажыг кишти белеткел черинде киирген.

Ургларның өөредилгезинче кичээнгей

Қызыл районда «Бай-Булуң» колхозтуң колхозчузу Оюн Сумбаанын дөрт ургулары ында чеди чыл школазында өөренип турарлар.

Оюн Сумбаа школачы ургларының материалдыг хандырылгазынга чогуур кичээнгейни салып турар. Ол ургларының кышкы хевин шуптузунга чедиштир кылып берген. Ургларның бажыңга бот кичээл кылыр өрээли таарымчалыг: стол, сандайлар, ханада картадан бээр бар, а кежээ болурга Ильичиниң лампазы хып кээр.

Сумбааның ургулары Намнай-оол, Бак-кыс олар ол школаның 7-ги клазының тергиин эки өөредилгелиг өөреникчилери.

Сумбаа ургларын өөредилге-кижизидилгези дээш бодунуң ада-ие харыысалгазын бедитпишаан, башкылар-биле быжыг харылзааны тудуп, олардан ургларның бажыңына кижизидилге ажылынга дузалыг педагогиктиг арга-сүмени ап турар.

Картофель болгаш ногаа культураларын үрезин-биле хандырар

Чоокку ийи—үш чылдарда картофель болгаш ногаалар бүдүрүлгези чоннуң хереглелдерин долузу-биле хандырган турарының сорулгазын партия болгаш чазак салган.

Бистиң областың колхозтарынга болгаш совхозтарынга бо чылын 1953 чылдан 715 гектар хөй картофельди болгаш ногааларны тараан турарын, ылаңгыя Қызыл чоогунуң колхозтары чоокку үеде үүгле боттарының хереглелдерин эвес, харын Қызыл хоорайның чонунуң өзүп турар негелделерин хандырган турары-биле картофель болгаш ногаалар тарылгазының шөлүнүң дыка калбарыышкынын көрүп турар. Салдынган сорулгаларны чедиишкинниг күүседири-биле областың мурнакчы колхозтары болгаш МТС-тери улуг көдүрлүүшкүннүг ажылдап турар.

Чөөн-Хемчик районнуң колхозтарында ирик-торфтуг савалар бүдүрүлгези бир-ле дугаар эгелээн. Бо херекке Чадааның машина-трактор станциязы практиктиг дузаламчыны көргүзүп, колхозтарга ирик-торфтуг савалар кылыр станоктарны белеткеп берген. «Большевик» колхоз ирик-торфтуг савалар кылырынче февраль 11-де кирген. Савалар кылып турар Күжүгет биле Куулар олар ийи неделяның дургузунда 14000 кезек саваларны кылган. Бо-ла колхозта 15 рамаларны, парниктерниң 3 оңгарларын белеткеп кылган. Оңгар казыышкынында 10 ажыг кижи доктаамал ажылдап турар.

Қолхозта ногаа бригадазын организастаан, ында 18 колхозчуларны быжыглаан. Ол бригада парниктерже болгаш ногаа шөлүнче 320 тонна өдекти үндүрүп төккен болгаш 10 центнер хүлдү чыып алган. Колхозта агроном эш Стекольщиков агротехниктиг өөредилгени үргүлүү чорудуп турар. Ооң өөредилгези ноябрьда-ла эгелээн.

Қолхоз тараа культураларының четчир санныг үрезини-биле хандыртынган. Картофель үрезини амдаа четпес. Ынчалза-даа ону Чадаана хоорайның ажылчыннарындан болгаш албан-хаакчыларындан садып ап турар.

Ол ышкаш «Қызыл тараачын» колхоз ногаа культураларының тарылгазынга багай эвес белеткеп турар. 1200 ирик-торфтуг саваларны, парниктерниң 3 оңгарларын белеткеп, 210 тонна өдекти төккен болгаш 38 рамаларны белеткеп алган. Районнуң өске-даа чамдык колхозтарында часкы тарылгага белеткелдер багай эвес чоруп турар.

Ынчалза-даа районнуң бүгү колхозтарында байдалдар бир-аай эки эвес деп чүвени демдеглээр херек. Чижээ, Сталин аттыг колхозта (даргазы агроном Ревнюк) ногаалар болгаш картофель тарылгазынга кандыг-даа белеткел чорбайн турар. Бо колхоз парниктер оңгарлары казар ажылды февраль айның төнчүзүнде эгелээн. Ында үүгле ийи хереэжен кижилер ажылдап турар. Колхоз парниктер рамазын чангыс-даа кылбаан, үүгле 50 тонна өдек төккен. Картофель үрезинниң белеткели үүгле 17 хуу күүсетинген.

Партия райкомунуң секретары эш Дилгижек, райкүүскомнуң даргазы эш Даваа олар район төвүнде кожа турар колхозтуң байдалын биле-тура кандыг-даа хемчег албайн турары чөгенчиг.

Картофель болгаш ногаалар тарылгазының белеткели Сүт-Хөл районда амдыызында үүгле чугаа кырында чоруп турар. Районнуң колхозтары картофель үрезини-биле үүгле 49 хуу хандыртынган. Район төвүнүң чанында турар Киров аттыг колхоз картофель үрезини-биле 19 хуу хандыртынган чорук өске колхозтарда байдал оон дээредевезин херечилеп турар.

Парниктер рамаларын кылырынче, оңгарлар казарынче болгаш ирик-торфтуг савалар белеткелинче колхозтар кирбээн. Районнуң кол агроному эш Қалмыкова бо талазы-биле сагыш амыр олуруп турар.

Қызыл району болза, область төвүүн чанында район. Ногаа культураларын өстүреринің талазы-биле областың районнарынга үлегер-чижекти көргүзүп болур арга ында бар. Ынчалза-даа районнуң колхозтары ногаа үрезиннери-биле үүгле 37,2 хуу хандыртынганын хыналда көргүскен. Ылаңгыя бо районнуң «Баян-Хем», «Бай-Булуң» колхозтары бо чугула ажылды багай чорудуп турар.

Областа картофель үрезининиң талазы-биле четпестер колхозтар, районнар удуртукчуларынга болгаш областың көдээ ажыл-агый эргелелинге шагда-ла билдингир турган. Ынчалза-даа баштаар черлериниң талазындан үрезин уруушкунун күүстен-не эгелеп белеткээринче кичээнгейни салбаан.

Ынчаарга белеткетинген үрезиннерни кадагалап-шыгжаарының талазы-биле четпестер кайы-даа районнарда бар. Дыка хөй колхозтар үүгле үрезиннер тыптынып алырын организастап чорутпаан эвес, харын уруп белеткеп алган үрезиннерин эки ажаап ап шыдаваан. Чижээ, Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозу 8 тонна картофельди, Каа-Хем районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозу 5 тонна картофельди, Улуг-Хем районнуң Мичурин аттыг колхозу 3 тонна картофельди соокка донурганнар. Мындыг таварылгалар хөй болгаш оларның буруулуглар ын районнарда партия, совет органнары хемчег албайн турар.

Бо чылдың март 1-ге чедир областа картофель үрезининиң белеткели үүгле 36,4 хуу күүсетинген чорук, областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң (начальниктери эштер Тадар-оол, Иванов) талазындан бо херекке сагыш амыр, бюрократсыг хамаарылганы салып турарын көргүзүп турар. Колхозтарда өдек төгүүшкүнү багай чоруп турар. Март 1-ге чедир областа үүгле 24,4 хуу өдек төктүнген.

Парниктер рамалары белеткээриниң талазы-биле ажыл кончуг багай чоруп турар. Облкүүскомнуң 1953 чылдың ноябрь 20-деги шиитпиринде 6000 рамаларны кылырын облпотребсоюзка хүлээткен. Оларның 2500 кезээн декабрь 1-де, 3500 кезээн бо чылдың март 1-де кылып доозар ужурлуг турган. Март 1-ге чедир рамалар кылдынмаан болган. Ол ышкаш областың көдээ ажыл-агый эргелели парниктер рамалары белеткээриниң талазы-биле облкүүскомнуң шиитпириниң күүселдезинден дашкаарлап турарын айтыры чугула. Харын олар үүгле сан, медээлер чыры-биле өйлежип, херек кырында ажылдың иштинче ёзулуг кирбейн турар.

Картофель үрезининиң уруушкунун кыска хуусаада доозар болгаш ногаалар өстүреринге эргежок чугула хемчеглерни кыска хуусаада кылып белеткээн турарын областың көдээ ажыл-агый эргелели болгаш колхозтар баштаар черлери чедип алыр херек. Картофель үрезинин урарынга болгаш белеткээринге бар турар иштики курлавырларны долузу-биле ажыглаары чугула.

П. НАДЕЕВ,
дүжүт тодарадырының талазы-биле күрүне инспектору.

Үлегерлиг почтачылар

Чоннуң чагыткан солун, сеткүүлүн болгаш албанның, амы-хуунундаа чагаа, бижиктерин ээлеринге өйшаанда тарадып чедирер ажыл почта дажыкчыларының хүндүлүг хүлээлгези.

Ол хүлээлгени ак-сеткилдиг күүседип турар почта дажыкчыларының дугайында көдээ бижикчилерниң чагаалары бүзүредип турар.

Бии-Хем районда Ленин аттыг колхозта эш **О. Чамыяңның** бижип турары болза, ол колхозтуң почта дажыкчызы эш Демир-Хая онаашкан хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүседип, неделя санында бир удаа район төвүнден солун, сеткүүлдерни, чаагаа бижиктерни барып ап, чонга өй-шаанда эккеп тарадып турар. Ооң-биле кады эш Демир-Хая чоннуң ортузунга солун, сеткүүлдүң ужур-дузазының дугайында агитас-пропаганда ажылын калбартып турар.

Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозтуң кежигүнү К. Араптаң почта дажыкчызының хүлээлгезинге ам 3 чыл ажыг ажылдап келген болгаш бо аразында ооң чаңгыс-даа катап почта саадатканының таварылгазы турбаан.

Эш Араптаң чагыкчыларның бижиткен солун, сеткүүлүн үүгле колхоз төвүнге чедирип турарындан кадына мал ажылында, тайгада тудуг материалы белеткеп турар колхозчу ажыл-ишчилериниң чагыдылгазын боду-биле шуут чедирип таратпышаан, оларга соңгулдалар дугайында болгаш өске-даа солун медээлерни дыңнадып, ыыткыр номчулгаларны организастап турар деп ол районда эш **О. Ондар** бижээн.

Үстүнде эштер ышкаш онаашкан хүлээлгелеринге ак-сеткилдиг почта дажыкчылары бистиң областың көдээ черлеринде эвээш эвес. Шак ынчаар ажылдаары өскелерге үлегер, а чонга, ылаңгыя чагыдыкчы бүрүзүнге өөрүнчүү болгаш күзенчиг.

Таджик улустуң культура талазы-биле чедиишкиннери база улуг. Революцияга чедир Таджикистанның девискээринге улустуң школалары чок турган, эмнелгелер, амбулаториялар база чок турган. Бүдүн кишлак иштинге номну үүгле бай кижиден азы шажын чүдүлгелиг кижиден тып ап болур турган, ол үргүлчү база-ла тывылбас турган. Улус ном номчувайн турган, үүге дээрге, олар бижик билбес турган. Аарыгларны эмнээри мугулай төлгечилерниң кончаачы чоруу турган, ынчангаш халдавырлыг аарыглар бүдүн кишлактарны хоозурадып каар чорук ховар эвес турган.

Ам Таджикистанда 2.600 ажыг школалар санатынып турар. Бүгүниитиниң ыяавыла өөредилгези чорутунган. Республикада он-он дээди өөредилге черлери, техникумнар болгаш тускай ортумак өөредилге черлери ажылдап турар. Улус ажыл-агыйының бүгү, адырларына бедик билиглиг кадрлар белеткеп дарганнаар чер Таджиктиң күрүне университеди болу берген, ол университет бирги доозукчуларны эрткен чылын берген.

Таджикистанның чону кожа-хелбээ туруп турар Афганистан-биле деңнээрге каш катап эвээш, ынчаарга ниити өөредилге школалары бисте аная бодаарга он катап хөй. Дээди өөредилге черлериниң четкизи бисте үзүктел чок өзүп турар. Чижээ, 1953 чылда республикага ийи чаа башкы институттары—Сталинабадта база Кулябада ажытынган.

Республиканың чоргааралы болза, он-он янзы-бүрү эртем албан черлерин каттыштырып турар Таджик ССР-ниң эртемнер Академиязы болур. 35 чыл бурунгаар бижик билир кижини арай боорда тып ап болур турган чуртта ам бир муң хире эртем ажылдакчылары, ооң иштинде ийи чүс ажыг докторлар болгаш эртемнер кандидаттары санатынып турар.

Таджик литератураның хөгжүлдезинде чедиишкиннер база чигзиниг чок. Бистиң чогаалчыларывыстың чогаалдарын ам Совет Эвилелиниң бүгү булуннарында номчуп турар, ынчаарга С. Айни, М. Турсун-Заде, М. Миршакар ышкаш таджик чогаалчыларның болгаш өскелериңдаа аттары Төрээн чурттуң кызыгаарларының даштында сураглыг болуп турар. Бистиң таджик театрларывыс амгы үениң дээре шиилерин, ол ышкаш орус болгаш даштыкы классиктериниң — Горькийниң, Островскийниң, Шекспириниң шиилерин ойнап турарлар. Таджиктер делегей литературазының классиктериниң, ол ышкаш Маркстың, Энгельстиң, Лениниң, Сталинның чогаалдарын төрээн дылында номчуп турарлар.

Қадык камгалалының талазы-биле байдал үндезини-биле өскерилген. Ам республикада 600 ажыг эмнелгелер, амбулаториялар, аптекалар, хереэжен-консультациялары, дыштанылга бажыннары, санаторийлер бар. Республиканың эмнелге албан черлеринде мунмуң эмчилер болгаш ортумак эртемниг медицина ажылдакчылары ажылдап турарлар.

Таджикистанда совет эрге-чагырганың кайгамчык чаагай чаалап алыышкыны болза, таджик херээженнерни дарлалдан бүрүү-биле хостааны болур. Шаанда таджик херээжен кижи бүгү социал болгаш шажын-чүдүлге системазынга камхайыра чокка дарлатырган, күл ёзузунуң доктаамал демдээ—башка кедер думаалайның кара четкизи-биле ниитилелден хоорулган, ашаанның чөпшүл кулу болуп чораан. Ам Таджик херээжен кижи коммунизм тургузуушкунунуң идепкейлиг киржикчизи. Таджик национал муң-муң херээженнер фабрикаларда болгаш заводтарда ажылдап турар, оларның иштинден дыка хөйлери бүдүрүлгениң чаартыкчылары. Көдээ ажыл-агыйының мурнакчыларының аразында бедик дүжүттерниң мастерлери чүс-чүс таджик херээженнер бар. Оларның дыка хөйүнге Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп бедик атты тывыскан. Таджик херээженнер партияның, советтиң, көдээ ажыл-агыйының харыысалгалыг ажылдарында ажылдап, колхозтарны, албан черлерин, бүдүрүлгелерни удуртуп, күрүненің ажылында, Советтериниң ажыл-чорудулгазында идепкейлиг киржип турарлар. Тос херээженнер ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттары, сезен сес херээженнер—республиканың Дээди Совединиң депутаттары, дөрт муң ажыг херээженнер—чер-чер Советтериниң депутаттары.

Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда таджиктерниң сагыш сеткил нүүрү танытынмас кылдыр өскерилген. Оларның культурлуг хереглелдери өскен, оларның амыдыралы чаа апарган. Ам кишлактарда электри, радио, телефон ховар эвес эдилел апарган; колхозчу бажың бүрүзүнден номну, солунну тып алыр сен. Барык шупту кишлактарда клубтар, библиотекалар, чайханнар-номчулга черлери, медицина пунктулары, садтар бар. Чаачаа хоорайлар болгаш ажылчын суурлар өскүлээн.

Республиканың амгы найыслалының орнунга үр-ле эвесте, 25 чыл бурунгаар довурак-доозуннуг, ында мында каш борбак тарамык бажыңнарлыг Дюшамбе деп кишлак турган. Ам ол—чараш, чаагайжыдыр туттунган Сталинабад — ногаанчыдылга-биле шыптынган, асфальтылатынган кудумчуларлыг, 32 школаларлыг, беш дээди өөредилге черлерлиг, эртемнер Академиялыг, үш театрларлыг болгаш он-он библиотекаларлыг, ажылчын клубтарлыг, кинотеатрларлыг чараш хоорай апарган.

Таджик улустуң амыдыралы хостуг чогаадыкчы күш-ажылдың өөрүшкүлели-биле долган. Ол бодунуң даартагы хүнүнге бүзүрээр болгаш бодунуң социалистиг Төрээн чуртунуң улам ыңайгы чечектелиишкини дээш, коммунизмниң тиилелгези дээш сорук кириишкинниг ажылдап турар.

Хуучуларның хуралындан илерээни

Горпонуң хереглекчилер төлээлекчилериниң хуралы илереткен. Қадрлар-биле ажыл онза багай, оларны шилиир, ажылга шын онаар, харыысалгазын улгаттырар, мергежилин бедидер талазы-биле боттуг хемчеглер дыка четпес алдынып турар. Мооң уламындан горпонуң шугумунда өре-самчыгалдар амдыгаа чедир узуткатынмайн, харын чамдык таварылгаларда улам немежип турар үүл бар. Ол ышкаш эрткен чылын киирип алыр орулга планын үүгле 84 хуу күүсеткен, а планда көрүнмээн артык чарыгдалдарның түңү 537 муң рубль ажып турар.

Отчёттуг үениң дургузунда ревизия комиссиязы дыка четпес ажылдааны ол хуралга база илеретинген. Қолхоз рыногунда магазин эргелекчизи Туманова ышкаш чонга ээлдек эвес, харын чамдык хереглел бараннарын шын эвес садыглап, бодунуң хуу шиңгээлдезин өстүрүп турар кижилерни горпо баштаар чери хемчег албайн келгени канчап-даа таарышпас. Ол ышкаш № 15 магазинге 30 муң рубльдиң самчыгдалын үүлгеткен Письменкону оон үндүргеш база бир харыысалгалыг ажылда киирип алган. Ындыг чижектерни күш-ажыл чурумунуң болгаш хөй-ниити чемненилге черлериниң база өске-даа ажыл участоктарының талазы-биле хөйнү көргүзүп болур.

И. ТОРЖУ.

Көдээ клубтарның ажылын бедик деңнелче

(Номчукчуларның редакцияга чагааларындан)

Областың чамдык районнарының сумулар болгаш колхозтар төптеринде культураның одаглары—көдээ клубтарның четпес ажылын илередип бижээн шүүгүмчүлелдиг чагаалары бистиң «Шын» солунуун редакциязы көдээ бижикчилерден ап турар.

Қөдээ клубтарның ажылы ажылчы чоннуң өзүп турар культурлуг негелделеринге ам-даа дүүштүр тургустунмайн турар дээрзин мооң адаанда бижикчилериниң чагаалары бүзүредир.

Тес-Хем районда Қалинин аттыг колхозта эш **К. Чамыяңның** бижээни болза, колхоз суурунда көдээ клубту мебель хереселдери-биле багай хандырган. Клубтуң стол, сандайлары четче эвес, каш бар сандайлары безин үрелик, ооң септелгезин база кылбайн келген, хурал-суглаа болганда колхозчулар шала кырынга олуруп эрттер ужургга таваржып турарлар. Клуб эргелекчизинге турган эш Чаш-оолду районнуң культура-чырыдыышкын инспектору багай ажылдаан дээш хүлээлгезинден үндүрген болгаш ооң орнунга амдыгаа чедир кымны-даа киирбээн. Клубтуң шыдыраа, допшулуур, мандалин дээн ышкаш оюн хереселдери база ис чок читкилээн. Ол ышкаш көдээ клуб янзы-бүрү лозунг, плакаттар-биле чевен шиметинген.

Тожу районда «Совет Тыва» колхозта клубтуң (эргелекчизи эш Шура) ажылын кым-даа эки деп мактавас; клуб ишти чугайлатынмаан, хирлиг, көргүзүг самбыразында, столдар кырында солун, сеткүүлдер, брошюралар делгеп салдынмаан, клуб эргелекчизи чон ортузунга агитас-пропагандалыг ажылдарны организаставайн турар, клубта тургустунган библиотеканың номнары сандаргай байдалда, а бо дугайында четпестерни колхозтуң партия болгаш комсомол эге организациялары эскербейн турар деп колхозчу эш **Б. Черепанов** шүүгүмчүлеп турар.

Улуг-Хемниң Мичурин аттыг колхозунда эш **С. Дадар-ооллуң** бижип турары болза, колхозтуң клубунга энир чылын-на хөй номнарлыг библиотеканы организастаан, колхозчулар, ылаңгыя аныяк өскеннер улуг сонуургал-биле номнарны хөй удаа бижидип, номчуп турганнар.

Ындыг-даа болза, бо чылын ук библиотеканың ном фондузу өзүлде чок, номчукчулар саны эрткен чылдыынга бодаарга база эвээш, үүге дээрге, библиотека чаа номнар-биле долдуртунмаан. Үүгле библиотека эвес, клуб ажылы ниитизи-биле багай, клубта массалыг оюннар болбайн турар, ооң эргелекчизи эш О. Хахарбаева кандыг-даа план чок ажылдап турар. Қолхозта партия эге организациязының (секретары эш Мандай-оол), комсомол эге организациязының (секретары эш Хунажик) талазындан клуб ажылынга практиктиг дуза көргүспейн турар.

Эрзин районда эш **Ч. Ондариың** төвүнүң культура бажыңында соңгулдаларга холбаштыр суурнуң чурттакчы чонунга агитас-пропаганданың таныдылга ажылын четпес чоруткан. Чоокта чаа районнуң культура бажыңынга «ССРЭ-ниң Конституциязы—делегейде эң-не демократтыг Конституция» деп темага чаңгыс лекция номчутунган боордан башка, оон ыңай чүү-даа болуп көрбээн, харын лекция сөөлүнде кино көргүзер тургаш, ону-даа көргүскенде чок, чыылган дыңнакчыларны хей черге манатырган таварылгалар бар.

Амгы кышкы мал ажылын экижидер, тарылгага белеткелдерни калбартып чорудар ажылдың түлүк үезинде көдээ клубтар массалыг кижизидилгени, чон ортузунга пропаганда ажылын нептередириниң кол одаглары болган турар ужурлуг.

Мынчангаш илеретинген четпестерни дарый узуткап, көдээ клубтарның ажылын бедик деңнелге тургузары үстүнде районнарның культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылдакчыларындан негетинер.

Делегейниң ийиги дайынының соонда капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң дугайында

«Капиталдың үндүр сөөртүлгези империализмниң чардынмас демдээ болур. Бараанларны үндүр сөөртүрү хостуг конкуренция бүрүн тергиидээн эрги капитализмге онза демдек болуп турган. Капиталды үндүр сөөртүрү монополистер тергиидээн чап-чаа капитализмге онза демдек апарган» деп В. И. Ленин айыткан.

Империализм үезинде экономиктиг хөгжүлденин дең эвес болур чоруу ниити капиталистиг күрүнелериниң иштинден аажок улуг сан-хөө күчүлүг хөй эвес чурттарның шүглүп үнеринге чедирип турар. Ол чурттарга тургустунган артыкшылыг хостуг капиталды ук күрүнениң иштинге кончаалыг ажыглаарын тывар арганы бүдүрүлгениң монополистиг хевири бербейн турар. Ынчангаш ол артыкшылыг хостуг капиталды эвээш капиталдыг, черниң өртээ ындыг-ла улуг эвес, ажыл төлевири чавыс, чиг-эт материалдарның өртээ чиик, ооң ужурунда кончааның элээн бедик нормазы туруп турар хожудангай болгаш хамаарылгалыг чурттарже сөөртүп үндүрерин оралдажып турар.

Монополистер капиталды үндүр сөөртпейн тургаш, колонияны болгаш хамаарылгалыг чурттарны үптеп дээрбедевейн тургаш, кандыг чүү-даа болза, хире-шаа-биле алгывышаан доктаамал катапталыр бүдүрүлгеге империализм үезинде чугула чүүл болур максималдыг кончааны боттарынга хандырып ап шыдавастар.

Делегейниң ийиги дайынының түңнелинде эгелээн капитализмниң ниити кризизиниң амгы чадазының байдалдарында капиталдың үндүр сөөртүлгези империализмниң моон ыңайгы салым-хуузунга ужур-дузалыы улам бедээн. Делегейниң капиталистиг рыногунуң улуу-биле кызыыдаанының, иштики чөрүлдээлериниң чидигленгениниң үезинде капиталды үндүр сөөртүрүнге чаа кавыларны болгаш аргаларны тывар дугайында айтырыг империализмге бирги чергениң чугула чүүлү апарган.

Империализмниң хөгжүлдезиниң чаа экономиктиг байдалдары капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң характеринге болгаш хевиринге улуг өскерлиишкиннерни болдурган. Ол өскерлиишкиннер болза, делегейниң капиталистиг кезээниң сан-хөө мөлчүкчүзүнүң төвү болур АКШ--тың ужур-дузазының күштелгенинде, америк капиталдың Барыын Европаже кирерин дыка көвүдеткенинде, капиталдың үндүр сөөртүкчүзү болур буржуаз күрүнелериниң ролюнуң бедээнинде, амгы чээшкиннер болгаш чээлилер ажык милитарисчи характерлиг апарганында, делегей рыногунда адааннажылгалыг демиселдиң канчаар-даа аажок читпезибиле чидигленгенинде болуп илереп турар.

* * *

Капиталистиг чурттарның хөгжүлдезиниң делегейниң ийиги дайынының түңнелинде күштелген дең эвес чоруу капиталды үндүр сөөртүп турар бөлүк чурттарның иштики күштериниң хамаарылгазынга улуг өскерлиишкиннерни болдурган.

Капитализмниң хөгжүлдезиниң дайын сөөлүндеги үези капиталистиг делегейниң бүгү кезектеринче америк капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң темпилериниң күштелгениниң демдээ-биле эртип турар.

Американың Каттышкан Штаттары делегейниң ийиги дайынын капиталды салып киирер кавылардан бодунуң кол адааннажыкчыларын кызып үндүрериниге, капиталистиг делегейниң хөй-хөй участоктарынга экономика талазы-биле болдунуп халдап кириишкинин күштелдириринге ажыглаан. АКШ-тың даштыкы чурттарда капитал салыышкыннарының ниити түңү 1939 чылда 12,5 миллиард доллар турганынга удур 1952 чылдың төнчүзүнде 37,6 миллиард доллар чедир улгаткан. Барыын Германияның болгаш Японияның даштыкы капитал салыышкыннарының хөй кезии америк монополистерниң холунда кирген. Капитал салыышкыннарының талазы-биле улуг чидириглерге Англия биле Франция таварышкан, ол чорук бо чурттарның даштыкыда капитал салыышкыннарының хемчээлиниң кызырлыышкынынга чедирген.

Америк империализм бодунуң даштыкы капитал салыышкыннарын көвүдедириниң күсели-биле иштики бергедээшкиннерни шиитпирлээрин, чаа экономиктиг кризистиң эгелей бээрин чайладырын болгаш бодунуң максималдыг кончааларын көвүдедирин оралдажып чорудуп турар.

Америк монополистерниң даштыкы капитал салыышкыннарындан ап турар орулгалары соксаал чокка өзүп турар. Бир эвес чээрби беш чылдың дургузунда—1920 чылдан 1945 чылга чедир америк капиталистер даштыкыда хуу капитал салыышкыннарындан 15 миллиард доллар хире хемчээлдиг, азы чылда ортумаа-биле 600 миллион доллар хире кончааларны ап турган болза, дайын сөөлүндеги алды чылдарның дургузунда—1946 чылдан 1951 чылга чедир америк монополистерниң даштыкыда хуу капитал салыышкыннардан алган кончаалары 8,5 миллиард доллар, азы чылда 1.400 миллион ажыг доллар болган.

Америк монополистер бо канчаар-даа аажок хөй кончааларның чамдыызын пролетариаттың үстүү бөлүктерин садып алырынга, ажылчын шимчээшкининге оппортунизмни болгаш чарылдырылганы болдурарынга ажыглап турар.

Дайын сөөлүндеги үеде капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң характерлиг демдээ үүдел дизе, Европаның кол-кол капиталистиг чурттары делегейниң улуг-улуг кредиторлары болгаш хожудангай улустарның мөлчүкчүлери болуп, бодунуң ээлчээнде америк монополистерниң күштелдирген капитал салыышкыннарын салыр черлери кылдыр хуула бергенинде болур.

1950 чылда АКШ-тың даштыкыда капитал салыышкыннарының чыл төнчүзүнде турган 34,7 миллиард доллар ниити түңүнден европа чурттарның үлүүнге 12,7 миллиард доллар, Канаданың—7,3 миллиард доллар, Латин Американың—6,5 миллиард доллар кылдыр онаажып турган.

АКШ-тан Барыын Европаже капиталдың үндүр сөөртүлгези барыын европа чурттарның күрүне өрезин үзүктел чокка көвүдедиринге чедирип турар. 1953 чылдың июльда турганы-биле алырга АКШ-ка Англия 4.731 миллион доллар болгаш өскедаа чурттар ол ышкаш өрелиг турганнар.

Америк монополистер капиталдың үндүр сөөртүлгезин барыын европа чурттарның национал үлетпүрүн боой тударынга, ол чурттарның акционерлиг ниитилелериниң контрольдаар эргелерин эжелеп алырынга, боттарының үлетпүр бүдүрүлгелерин калбартырынга ажыглап турар. Барыын европа күрүнелерже америк капиталдың үндүр сөөртүлгези ол чурттарның ажылчы чоннарын үптеп дээрбедээрин күштелдирип, ажылчыннарның болгаш тараачыннарның амыдыралчы деңнелин кудуладып турар.

Дайын сөөлүндеги үеде капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң хевирлеринге база-ла улуг өскерлиишкиннер болгулаан. Бир эвес мооң мурнунда хуу капиталдың үндүр сөөртүлгези колдап турган болза, делегейниң ийиги дайынының соонда, капиталды күрүнеден үндүр сөөртүрү калбак нептерелди алган.

Империалистиг дарлалга болгаш кулданыгга удур ажылчы чон масса-ларның национал-хосталгалыг шимчээшкининиң өзүүшкүнү хуу капитал салыышкыннарынга айыылды турзуп турар. Ынчангаш монополистер боттарының хөреңгилерин айыылга таварыштырарын күзевейн турар болгаш күрүне капиталының хостуг делгиири сайзыраан чурттарже киирери дээре боор деп кордап турарлар. «Кажан политиктиг байдал туруштуг эвес турунда, капиталды салып киирери болдунмас» деп «Экономист» журналдың бижээни анаа эвес.

Капиталдың үндүр сөөртүлгезинге күрүнениң ролюнуң улгатканы күрүне—монополистиг капиталдың өзүүшкүнүнүң дугайын херечилеп турар. Монополистер аңаа чагыткан күрүне аппарадын ажыглавышаан, боттарының байыырының эрге-ажыктары дээш үндүрүг төлекчилери миллион-миллион ажылчы чоннарны үптеп дээрбедеп турарлар. Бичии-даа айыылдыг болур чорукту монополистерден негевейн турар күрүне чээшкиннери болгаш субсидиялар оларга хөй-хөй кончааларны берип турар.

АКШ-тың монополистери күрүне чээшкиннерин болгаш чээлилерин дамчыштыр өске чурттарның иштики херектеринге киржип, ында национал-хосталгалыг шимчээшкинни базып, улуска удур реаксылыг ёзу-чурумну нептередип, ынчангаш хуу капиталдың үндүр сөөртүлгезин калбартырынга байдалдарны тургузуп ап турарлар.

Капитализмниң ниити кризизиниң ийиги чадазында, кажан монополиялар экономиканың күштелген милитаризациязының аргазы-биле аар үлетпүрүнүң барааннарынга чаягаар эвес рыноктарны тургузарын оралдажып турар үезинде, капиталдың үндүр сөөртүлгези улам-на ажык милитарисчи характерлиг болуп турар.

АКШ-тан капиталдың амгы үндүр сөөртүлгезиниң шериг-политиктиг характери «бот-боттарының айыыл чок турар чоруун хандырарының программазы» ышкаш ындыг агрессчи хемчегларде көскүзү-биле илереп турар.

Америк статистиканың сан-медээлерин ёзугаар алырга, 1952—53 сан-хөө чылында өске чурттарга дузаламчыга чарыгдатынган 7 миллиард долларның 4,4 миллиардын шериг сорулгаларынга ажыглаан болуп турар.

Чээли ап турар чурттарның үлетпүрүнүң бир адырын капиталдың үндүр сөөртүлгезин дамчыштыр милитаризастап хөгжүтпүшаан, өске адырларының өзүлдезин сагыштыбиле саадатпышаан, АКШ-тың монополиялары америк шериг үлетпүрүнүң барааннарынга рынокту тургузар болгаш аңаа чугула херектиг стратегтиг чиг-этти хандырар деп мындыг ийи сорулганы салып турар. «Трумэнниң программазының 4 дугаар үүлүн» калбаа-биле ажыглавышаан, америк шериг концерннер колония болгаш хамаарылгалыг чурттарны үптеп дээрбедеп, оларның хром, боксит, чес, ак-коргулчун, марганец, уран болгаш өске-даа шериг стратегтиг ховар материалдарын ушта соруп ап турарлар.

Капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң дузаламчызы-биле америк империализм өске капиталистиг чурттарның экономиказын дезорганизастап, ону бужар чаңгыс талалыг характерлиг болурунче шилчидип, иштики чөрүлдээлериниң ханылаарынга, ажылчы чон массаларның көңгүс болгаш хамаарылгалыг ядараашкынын күштелдиринге дузалап турар.

Делегейниң капиталистиг рыногунуң кызырылганы болза, капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң талазыбиле капиталистиг чурттарның арызында адааннажылга демиселдиң күштүү-биле чидигленгениниң чылдагааны болган.

Капиталдың рыногунче АКШ-тың чүткүлдүг халдаашкыны өске капиталистиг күрүнелериниң талазындан калчаалыг удурланыышкынны болдурбайн барып шыдавас. Ынчалза АКШ биле Англияның арызында адааннажылгалыг демисел чидиг хевирлиг болуп турар. Англия делегейниң ең чугула чамдык рыноктарындан күштүү-биле кыстырып үндүртүр ужурга таварышкан-даа болза, ол капиталдың улуг үндүр сөөртүкчүзү болуп артарын үргүлчүлевишаан турар. Англия АКШ-биле Латин Американың, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүктүң рыноктарында демисежип, Британ империяның чурттарынче америк капиталдың шургуп киреринге удур хөделип турар.

Англи империализм Коломбонуң планын ажылдап кылган. Ол планның сорулгазы болза, экономиктиг экспансияны калбартыр болгаш Мурнуу-Чөөн Азияның чурттарында америк капиталга удур хөделири болур. Бо план болза, ооң чогаадыкчыларының бодалын ёзугаар алырга, ылаңгыя колония болгаш хамаарылгалыг чурттарга англи капитал салыышкыннарын шуут көвүдедиринге дузалаар ужурлуг бооп турар. Коломбонуң планын ёзугаар ол чурттарга алды чылдың дургузунда 1.868 миллион фунт-стерлингтерни салырын айыткан.

Капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң талазы-биле Франция биле АКШ-тың арызында адааннажылгалыг демисел күштелип турар. Француз монополистерниң капиталдарны киирип салырының кол чери болза, империяның девискээри болуп турар. 1951 чылда Францияның Монополистериниң француз империяда (Сонгу Африка чокка) капитал салыышкыннарының түңү 60—70 миллиард франк четкен. Француз монополиялар капиталды Бразилияже, Мексикаже, Мурнуу Африкаже, Испанияже, Чоокку Чөөн-чүкче база үндүр сөөртүп турар.

Француз монополиялар догуннап туруп алырын оралдажып турар чер бүгүдезинге-ле америк капитал-биле үскүлежип турар, ында америк капитал олар-биле адааннажылгалыг дайынны чорудуп, оларны үндүр кызып, чиг-эттиң үнер дөстеринден болгаш рынок сайгарар черлерден үндүр кызып турар. Капиталдың делегей рыногунда америк болгаш француз монополистерниң кадыгдошкун адааннажылгалыг демисели делегейниң ийиги дайынының соонда бүгү америк-француз харылзааларга боттуг саңлдарны чедирип турар. Барыын Германияның болгаш Японияның адааннажылгалыг чоруу кол-кол империалистиг күрүнелерге шыңгыы айыыл болуп турар. Ам бо үеде Барыын Германия англи болгаш француз монополиялар-биле чедишкиннинг адааннажып, оларны делегейниң хөй-хөй рыноктарынга согуушкуннарны таварыштырып турар.

Ол чурттарның үлетпүрүнге америк империализмниң бодунуң салыышкыннары-биле деткип турары Барыын Германиядан болгаш Японядан капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң улам өзүүшкүнү делегей рыногунда адааннажылгалыг демиселди дендии чидигленгиреринге чайлаш чокка чедирип турар.

Капиталдың үндүр сөөртүлгези капиталистерниң максималдыг кончааларын хандырарының база бир чугула чепсээ болбушаан, империализмниң иштики болгаш даштыкы чөрүлдээлерин, хамыктың мурнунда бүдүрүлгениң ниитичи характери биле шиңгээдилгениң хуу хевириниң аразында чөрүлдээлерни ханыладып, империализмниң маңгыстаар болгаш ириир чоруун күштелдирип турар.

Капиталдың үндүр сөөртүлгезиниң түңнелинде күштелген дарлалга таварышкан колония болгаш хамаарылгалыг чурттарның улус массалары боттарының байдалы-биле эптежирин күзевейн турар болгаш империалистиг дарлалга удур демиселче шиитпирлии-биле көдүрлүп үнүп турар; империализмниң колониалдыг тылдары улам-на божаңнап турар. Капиталдың үндүр сөөртүлгези империалистиг чурттарның экономиктиг болгаш политиктиг хөгжүлдезиниң дең эвес чоруун улам ыңай күштелдиреринге чедирип, капиталды салыр кавылар дээш ең кол империалистиг күрүнелерниң аразында улам-на чидигленип турар кадыгдошкун демиселдиң чылдагааны болуп турар. Ол демисел агрессчи бөлүктерниң блоктарының кошкаарын болдуруп турар.

В. СОЛОДОВНИКОВ.

Франция. Бонн болгаш париж шериг керээлериңге удур улустуң митингилер болгаш чыскаалдары бүгү чуртта эрттип турар. «Европа армиязын» тургузарынга удур французтар удурланып, америк империалистерниң белеткеп турары дайынга үгер-боо эьди болурун күзевейн турарлар.

Чурукта: Марсель хоорайда француз ажылчы чоннарның митингизи.

СЭТА-ның пресслиши.

Бүгү америк чурттарның онгу конференциязы

НЬЮ-ИОРК. Каракаста (Венесуэла) бүгү америк чурттарның онгу конференциязы АКШ-тың «антикоммунистиг резолюция» дээр чүвезиниң төлевилелин чугаалажып көөрүн дооскан. Ол төлевилел чогум утказ-биле алырга, америк дип чурттарының иштики херектеринге АКШ-тың киржилгезиниң болдунар аргалыын хандырып турар. АКШ-тың резолюциязының интервенционистиг шынар-байдалы юридиктиг болгаш политиктиг айтырыгларның талазыбиле комитетке ону чугаалажып турарының үезинде онза илереэн.

Чижээлээрге, Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң дыннадыын ёзугаар алырга, Мексиканың төлээзи Роберто Кордоба АКШ-тың резолюциязының төлевилелин шүгүмчүлевишаан, америк санал «ынчангаш моон соңгаар бир азы элээн каш күрүнелер өске күрүнениң хереэнге киржириниң аргазын бээр кылдыр тайылбырлатынып чадавас» деп медеглээн. Мексиканың чазааның бодалы-биле алырга, «кандыг-даа чурт бодунга таарышкан ындыг чазакты шилип алыр эргелиг».

Мексиканың төлээлекчизин деткээн, Аргентинаның төлээзи Родольф Муньос киржилгениң политиказын Аргентина «бодунуң мурнундан-даа, акы-дуңмалышкы республикаларның мурнундан-даа» хүлээвейн турар деп медеглээн.

АКШ-тың резолюциязында интервенционистиг сорулгаларны Латин Американың парлалгазы база миннип турар. Бразилияның «Риарио де нотисиас» солун АКШ-тың резолюциязынга удурланмышаан, Гватемаланың Каракаста төлээлери «даштыкы киржилге» чокка бодунуң салым-чолун хостуг шиитпирлээр эргезин камгалап турар деп бижээн. «Риарио» солун национал хамаарышпас чорук дээш кандыг-даа шимчээшкинни база «экономиктиг хосталгаже чүткүлдү» коммунистиг хөөн кылдыр тодаргайлаар дээр оралдажыышкыннарга удурланып, ындыг чорук диптиң чурттарының аразынга харылзааларны аажок баксырадырынга чедирип болур деп айтып турар.

Америк резолюцияны бадылаарының мурнунда АКШ-тың резолюциязын хүлээп алган турарын чедип алыр дээш Каттышкан Штаттар конференцияның төлээлеринге күштелдирген ыйыышкынны таварыштырар апаар деп, АКШ-тың парлалгазы билиндирип турган.

Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Каракастан дыннатканын ёзугаар алырга, америк резолюцияның төлевилелиниң талазы-биле март 13-те дөрт шак иштинде чоруп келген бадылаашкынның чорудулгазында «социалдыг болгаш экономиктиг айтырыгларга» хамаарышкан эдиглерни хүлээп алыр дээр бүгү-ле оралдажыышкыннарны АКШ-тың төлээлери үскеннер. АКШ-тың резолюциязы 17 бадылаашкыннарны алган. Гватемала резолюцияга удур бадылаан; Мексика биле Аргентина бадылаашкын үезинде дадагалзаан.

АКШ-тың бүгү америк чурттарның онгу конференциязын бодунуң агрессчи политиказының эрге-ажыктарынга таарыштыр ажыглаксаан оралдажыышкынын латин америк парлалга шыңгыы шүгүмчүлеп турар. «Эль Пуэбло» деп эквадор солун АКШ болза, «дипти камгалаар» дээр чылдак-биле «Латин Американың хостуг чоруунга сөөлгү согуушкунну таварыштырарын» конференцияга оралдажып турган деп бижип турар. Каракас конференциязы «Латин Американың мурнундаазындан-даа артык кулданды-рып үнери барыын-чүк конференциязындан ылгашпайн турар» деп ол солун онзалап демдеглеп турар.

(СЭТА).

Ливанның болгаш Сириянның кызыгаарларында израиль шериглерниң мөөңнетинип турары

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Бейруттан медээлээнин ёзугаар алырга, ливан болгаш сири кызыгаарларда израиль шериглер мөөңнетинип турар деп чүве ат-алдарлыг бөлүктерде билдингир апарган.

Чоокку чөөн чүкке статус-квону камгалаарының дугайында декларацияга үш таланың (АКШ, Англия болгаш Франция) ат салганы чурттарга болгаш Каттышкан Нациялар Организациязынга тускай удурланыышкынны Ливанның чазаа медеглээн. Бо информацияны Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелинге чедир дыннадырын ливан чазак КНО-да бодунуң төлээлериниң баштыңы Шарль Маликке дааскан.

(СЭТА).

ЧАЗАЛГА

1954 чылдың март 18-те үнген № 58 «Шын» солуннуң 4-кү арнында «Варшавада И. В. Сталин аттыг культура болгаш эртем Ордузунуң тудуушкунунга СЭКП-ниң төлээлериниң чорааны» деп үүлдүң он ийиги одуруундан куду... Белорус ССР-ниң КП-ның ТК-зының Ийи дугаар секретары Н. Е. Авхимович... деп номчуур-дур.

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Италияның „Дальмина" заводунуң ажылчыннарының тиилелгези

РИМ. Бергамода «Дальмина» деп металлургия заводунуң 7 муң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының төлээлекчилери-биле заводтуң дирекция чериниң аразынга дугуржулгаларның чедип алдынганының дугайын «Унита» солун медээлеп турар. Кылганын барымдаалап төлээрин бедириниң дугайында ажылчыннарның негелделерин хандырар деп бүдүрүлге ээлери чөпшээрешкеннер, а ол ышкаш ажыл төлевириниң талазы-биле өске-даа дүжүп бериишкиннер болган.

(СЭТА).

Грециянның ажылчы чоннарының байдалы

АФИНЫ. Грек чоннуң амыдырал деңнелиниң, ылаңгыя эрткен чылдың апрельде чоруткан грек акшаның үнезин кудулатканының соонда кудулааның дугайын херечилеп турар медээлерни сөөлгү үениң дургузунда грек солуннар үргүлчү парлап турар апарганнар.

«Бима» солуннуң бижип турарын ёзугаар алырга, 1953 чылдың апрельден чыл төнчүзүнге чедир үүрмектеп садар өртектер 23,8 хуу бедээн. Грек акшаның солуушкуну-биле холбаштыр калбак хереглелдиң бараанларының өртектериниң өзүлдезин ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның ажыл төлевирин 20—25 хуу улгаттырып тургаш орнун дуглаарын грек чазак аазаан. Ынчалза-даа ол аазаашкын күүсетинмээн. Ажыл төлевири чүгле 8—13 хуу бедээн. Шак ындыг чорук ажылчы чоннарның аажок кудулап баткан боттуг ажыл төлевириң катап тургузуп шыдавас деп «Авги» солун демдеглеп турар.

«Элефтери» солуннуң медээлеп турары болза, ядыы-түреңги болуп турар кижилериниң саны 2420535 чедип турар. 1953 чылдың июльдан сентябрьга чедир чүгле үш айның дургузунда шак ындыг кижилериниң саны 60838 кижи четкен. Ам Грецияда 1800 муң кижи ийи аяк кара кофе өртээн чүгле төлээринге четчир ол хире бир хүнде хөреңгилиг болуп турар, а 2500 муң кижи чиик өртектиг бир сигарет тапкы садып алыр хөреңгилиг болуп турар деп «Элефтери» солун бижип турар.

Бирги чергениң эргежок чугула чүүлдериниң өртектериниң бедээн чоруу ажыл чок чорукту улам-на күштелдирип турар. Министр чораан Папандреунуң медеглээни болза, Грециядa 5 миллион ажыл кылып шыдаар кижилериниң 50 муңу шуут ажыл чоктар, 1500 муң кижи кезик чамдык ажылдыг болуп турар.

(СЭТА).

Паротитти нептеретпеңер!

Паротит деп адаар боостаа болгаш кулак арты ыжар аарыг — халдавырлыг аарыг болур

Оон колдуунда-ла 5-тен 15 хар назылыг уруглар аарыыр.

Ол аарыг чугаалажыышкын үезинде чараның чаштаанындан нептерээн микробтар уламындан халдаар.

Ол аарыгдан уругларынар аарый берзе, ону тускай өрээлге чыттыргаш, 21 хонуктуң дургузунда кадык уруглар-биле кады ойнатпанар.

Аңаа хамаарышкан-на идик-хептерни, аяк-саваны болгаш дүмчук аржыылдарын хайындырып тургаш чунар.

Ада-иелер! Боттарынарның уругларынарны кичээнгейлиг хайгаараңар. Бир эвес оларның шаг-шинээ, чем чиир хөөнү чок апаар болгаш кулактарының кайы-даа талаларының бестери ыжа берзе, доп-дораан эмчиге чедириңер.

Санитар-чырыдыышкынның Тыва область Бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кулумчуу, бажың 7. ТЕЛЕФОН НАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралавчы ыныы партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң—3—88 харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда, кедее ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтериянның—3—65.

ТС—01726 Культура эргелелиниң типографиязы